

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Poutní místa jako součást cestovního ruchu v Krkonoších a
Podkrkonoší
Bakalářská práce

Autor: Martina Vítková
Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: Mgr. Michal Trousil, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 12.11.2015

Martina Vítková

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Michalu Trousilovi za metodické vedení práce a pomoc při řešení problémů. Poděkování patří též mé rodině za podporu a trpělivost po dobu mého studia.

Anotace

Tato bakalářská práce má za cíl popsat vznik a vývoj poutnictví a zjistit, zda a do jaké míry je poutnictví součástí cestovního ruchu v turistickém regionu Krkonoše a Podkrkonoší. Teoretická část popisuje vývoj poutnictví v Evropě a Čechách a vymezuje pojem náboženský cestovní ruch. Empirická část nejprve geograficky vymezuje oblast Krkonoše a Podkrkonoší a následně ji stručně charakterizuje z hlediska cestovního ruchu. Autorka se dále z dostupných zdrojů snaží identifikovat poutní místa v dotčených oblastech. Podstatná část se pak věnuje dotazníkovému šetření, které bylo distribuováno mezi pracovníky informačních center a odborů kultury obcí nacházejících se ve zkoumaném regionu. Smyslem dotazníkového šetření bylo zjistit, zda jsou propagována poutní místa institucemi zabývajícími se cestovním ruchem a jaký je pohled odborníků na tento jev.

Klíčová slova: poutnictví, cestovní ruch, náboženství, poutní místo

Annotation

Title: Pilgrimage sites as part of tourism in Krkonoše and Podkrkonoší

The aim of this Bachelor Thesis is to describe origins and development of a pilgrimage and learn how and what extent is pilgrimage part of tourism in tourist regions in Krkonoše and Podkrkonoší. The theoretical part describes pilgrimage development in Europe and Bohemia and defines term religious tourism. The empirical part firstly geographically specifies region Krkonoše and Podkrkonoší and then briefly characterizes the region as a tourist destination. The author then identifies pilgrimage sites in this region. The main part deals with the questionnaire survey which was distributed among employees of information centers and culture departments in towns and villages in the region. Survey should find out whether tourism institutions advertise pilgrimage and a point of view of experts on this phenomenon.

Obsah

1.	Úvod	1
2.	Cíl práce a metodika zpracování.....	3
3.	Teoretická východiska.....	5
3.1.	Náboženský cestovní ruch	5
3.1.1.	Náboženský turismus v České republice	6
3.1.2.	Specifika poutního cestovního ruchu	8
3.2.	Historie a vznik poutnictví.....	9
3.2.1.	Vývoj poutnictví v Evropě.....	9
3.2.2.	Vývoj poutnictví v Čechách.....	12
3.2.3.	Rozdělení poutních míst.....	13
3.3.	Shrnutí teoretické části.....	16
4.	Empirická část	19
4.1.	Charakteristika turistického regionu Krkonoše a Podkrkonoší	19
4.2.	Lokality významné z hlediska poutnictví	21
4.3.	Dotazníkové šetření	28
4.3.1.	Základní výzkumné otázky a hypotézy.....	28
4.3.2.	Sběr informací a průběh šetření	31
4.3.3.	Interpretace výsledků šetření	33
4.3.4.	Zhodnocení telefonického dotazování obecních úřadů.....	47
5.	Shrnutí výsledků	49
6.	Závěry a doporučení.....	51
7.	Seznam použitých zdrojů.....	53
7.1.	Tištěné zdroje.....	53
7.2.	Elektronické zdroje	55

Seznam obrázků

Obrázek 1: Postavení poutnictví v cestovním ruchu	6
Obrázek 2: Kartogram zastoupení teismu a ateismu v Evropě.....	7
Obrázek 3: Evropská síť Svatojakubské cesty	11
Obrázek 4: Kostel Sedmi radostí Panny Marie	22
Obrázek 5: Prameny v Malých Svatoňovicích	23
Obrázek 6: Propagační materiál umístěný na vývěsní tabuli kostela.....	23
Obrázek 7: Areál středověkého dolu "Marie Matky Boží"	25
Obrázek 8: kostel Navštívení Panny Marie	26
Obrázek 9: Vítězná - křížová cesta	26
Obrázek 10: Znázornění míst bydliště účastníků průzkumu.....	35

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výsledky průzkumu internetových stránek zahraničních CK.....	16
Tabulka 2: Poutní místa známá respondenty	39
Tabulka 3: Trvale propagovaná poutní místa.....	42
Tabulka 4: Navštěvovaná nebo poptávaná poutní místa	43
Tabulka 5: Potenciálně významná poutní místa.....	47
Tabulka 6: Nesrovnalosti telefonického dotazování.....	48

1. Úvod

Náboženský cestovní ruch, jehož je poutnictví součástí, je jedním z nejpodceňovanějších odvětví cestovního ruchu v České republice. Tato skutečnost je paradoxní, jelikož Česká republika díky své bohaté historii nabízí širokou škálu sakrálních staveb a poutních míst, jejichž potenciál bývá často nedostatečně využit.

Cílem této práce je zjistit, zda a v jaké míře je poutnictví a náboženský turismus součástí cestovního ruchu v regionu Krkonoše a Podkrkonoší. Práce by měla v teoretické rovině naznačit historický vývoj poutnictví v Čechách a v Evropě a definovat jeho podstatu. V praktické části by pak měla zjistit, jakým způsobem je poutnictví, resp. náboženský turismus, do cestovního ruchu zahrnut ve zkoumaných regionech a identifikovat poutní místa zde se nacházející. Práce se ve svém rozsahu omezuje výhradně na křesťanské poutě s vědomím, že existují také poutě v jiných náboženských kulturách.

Teoretická část práce se věnuje vzniku a vývoji poutnictví v Evropě a v Čechách a srovnává rozdíly, které způsobily, že je u nás poutnictví z pohledu cestovního ruchu upozaděno. Další kapitoly pak vymezují pojmy náboženský cestovní ruch a poutnictví a rozdělují poutní místa podle uctívané osoby či události. V závěru teoretické části se autorka snaží objasnit, proč je u nás poutnictví jako součást cestovního ruchu podceňováno.

Empirická část nejprve geograficky vymezuje region Krkonoše a Podkrkonoší a dále ho charakterizuje jako destinaci cestovního ruchu. Autorka dále z dostupných zdrojů vybere a podle vlastních kritérií identifikuje současná poutní místa ve zkoumaném regionu. Podstatná část se pak věnuje dotazníkovému šetření, které bylo cíleno na pracovníky informačních center a odborů kultury obcí nacházejících se v dotčené oblasti. Jeho úkolem bylo zjistit, zda jsou v regionu trvale propagována poutní místa, zda instituce cestovního ruchu spolupracují s církvemi a specializovanými cestovními kancelářemi. V poslední části dotazníků pak měli respondenti vyjádřit svůj názor na potenciál poutních míst v Krkonoších a Podkrkonoší a vybrat ta, která mohou být v budoucnu významná.

Tato bakalářská práce může sloužit obcím a destinačním společnostem, které by měly zájem o rozšíření podílu náboženského turismu v cestovním ruchu zkoumaného regionu. Náboženský turismus by se mohl stát vhodným nástrojem k rozvoji cestovního ruchu v turisticky méně atraktivních oblastech a v jiných by naopak mohl zmírnit sezónní

výkyvy. Práce by tak mohla sloužit jako výchozí bod při vytváření a propagaci produktů náboženského turismu s největším přínosem v podobě identifikace stávajících poutních míst a dále sakrálních staveb, které mají v tomto směru potenciál.

2. Cíl práce a metodika zpracování

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, zda a jakou měrou se poutní místa podílejí na cestovním ruchu v turistické oblasti Krkonoše a Podkrkonoší. K tomu bylo potřeba pochopit historii a vznik poutnictví a jeho pozici v rámci cestovního ruchu v Evropě i České republice.

Tato práce je rozdělena do tří hlavních částí. První, teoretická, část se zabývá historií poutnictví v křesťanských kulturách v Evropě od jeho počátků až po současnost. Paralelně je popsán také vývoj poutnictví v českých zemích. Pozornost je dále věnována rozdělení poutních míst podle události nebo osoby, které tato místa uctívají. U každé z uvedených kategorií jsou uvedena ta nejznámější světová i česká poutní místa, a pokud takové místo existuje, také poutní místa ve zkoumaném regionu. V druhé polovině kapitoly je pro širší pochopení postavení poutnictví v cestovním ruchu vysvětlen pojem náboženský turismus, do kterého poutnictví spadá. Z dostupných výzkumů a statistických údajů je nakonec posuzována atraktivnost České republiky pro zahraniční turisty z pohledu náboženského křesťanského cestovního ruchu. Celá první část je shrnuta a dílčí závěry z teoretické části podloženy průzkumem internetových nabídek italských a polských cestovních kanceláří, které se specializují na religiózní turismus. Cílem tohoto průzkumu bylo zjistit, zda tyto cestovní kanceláře nabízejí produkty náboženského turismu v České republice.

Empirická část nejprve geograficky vymezuje a následně stručně charakterizuje zkoumané regiony Krkonoše a Podkrkonoší z pohledu cestovního ruchu. Na základě analýzy dostupné literatury a internetových zdrojů byly vybrány lokality významné z hlediska poutnictví nacházející se ve zkoumaném regionu. Podstatná část je však věnována sociálnímu výzkumu, který je reprezentován dotazníkovým šetřením. Šetření je zaměřeno na pracovníky informačních center a zaměstnance odborů kultury v obcích a městech, které se nacházejí ve zkoumaném regionu Krkonoše a Podkrkonoší. Na základě cílů práce bylo nutné vytvořit výzkumné otázky a podle teoretických východisek a dalších zjištěných skutečností k nim formulovat hypotézy. Cílem výzkumných otázek bylo zjistit především, zda dotazované instituce propagují produkty náboženského turismu, zda jejich propagaci rozšiřují v době konání poutí a svátků, zda na propagaci spolupracují s církvemi a zda se ve zkoumaném regionu nachází lokalita s potenciálem stát se významným poutním místem. Veškerá data jsou analyzována a na závěr shrnuta do dílčích závěrů.

Současně s dotazníkovým šetřením bylo prováděno telefonické dotazování zástupců obecních úřadů, zda propagují církevní stavby a poutní místa v tištěných nebo elektronických propagačních materiálech. Odpovědi pak byly porovnány se skutečným stavem průzkumem oficiálních internetových stránek obcí.

V závěru práce autorka shrnuje veškeré získané poznatky doplněné o vlastní poznatky a názory. Nakonec se snaží navrhnout možnosti pro zlepšení situace stávajícího stavu.

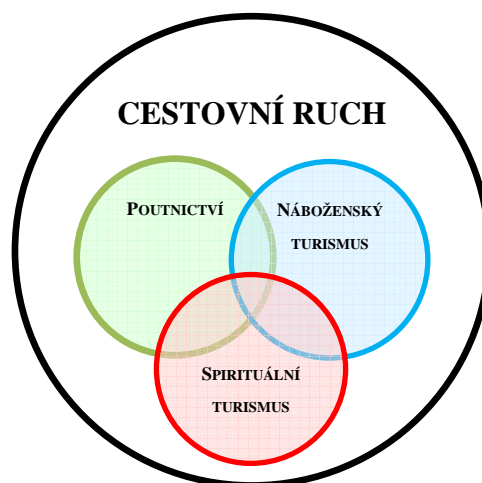
3. Teoretická východiska

3.1. Náboženský cestovní ruch

Podle Zelenka a Pásková (2012, s. 488) náboženský (též religiózní) turismus označuje formu cestovního ruchu, která je zaměřena na cestování, jehož hlavními důvody jsou poutě nebo náboženské obřady nebo na cestování, jehož hlavním cílem a motivem je návštěva religiózních památek. V prvním případě jej pak lze označit za turismus poutní, ve druhém pak za turismus církevní. Náboženský turismus je považován za specifickou součást kulturního cestovního ruchu.

Některé definice uvádějí, že náboženský turismus je spojen pouze s věřícími lidmi, jiné definice pak uvádějí, že o náboženský turismus se jedná vždy, když turista navštíví místo spjaté s náboženstvím bez ohledu na jeho vyznání nebo motivaci. Podobný rozpor lze pozorovat například v otázkách statistik návštěvnosti některých světově významných poutních míst. Podle ARC (2011) navštíví ročně španělské poutní místo Santiago de Compostela kolem 1,5 miliónu poutníků, některé zdroje uvádí dokonce až 4,5 miliónu. Pilgrim's Office in Santiago de Compostela (© 2014) však uvádí, že v tom samém roce jich bylo pouze necelých 200 tisíc. Významné rozdíly ve statistikách mohou být způsobeny odlišnou interpretací slova poutník. Zatímco poutní úřad počítá za poutníky pouze osoby, které do Santiaga vykonávají tradiční pout', tedy přicházejí na místo pěšky, tak ostatní statistiky započítávají všechny osoby, které místo navštíví bez ohledu na způsob dopravy nebo jejich motivaci.

Vedle samotné interpretace náboženského turismu, se objevuje také problém s užíváním názvosloví. Často se lze setkat se zaměňováním náboženského turismu za sakrální nebo poutní. To je ovšem nepřesné, jelikož jsou spíše jeho podmnožinou. Zajímavý pohled na podobný problém přináší Norman (2011, str. 200), který zavádí pojem „spirituální“ turismus a staví jej na stejnou úroveň s náboženským turismem a samotné poutnictví z něj navíc vyděluje, čímž se odlišuje od většiny autorů. Spirituálním turistou pak označuje osobu, která cestuje s úmyslem vykonat cvičení ve formě meditace nebo dosáhnout „vyšší“ duševní stav, a to i bez jakékoli spojitosti s náboženstvím. Není však vyloučeno, že by tato osoba nemohla být zároveň např. poutníkem, jak naznačuje překrývání kategorií v diagramu (Obrázek 1).



Obrázek 1: Postavení poutnictví v cestovním ruchu

Zdroj: Norman (2011, s. 199)

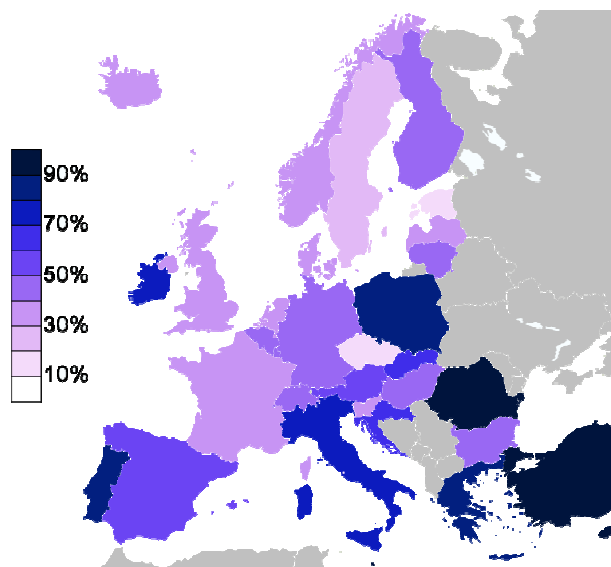
Z hlediska teoretického je tedy poměrně složité přesně definovat pojem náboženský turismus. V této práci však bude chápán v tom nejobecnějším slova smyslu a bude tedy zahrnovat jak tradiční poutníky, tak turisty navštěvující sakrální stavby také z jiných důvodů. Naopak poutní turismus, který je hlavním předmětem této práce, bude posuzován v tom nejužším smyslu. Bude to tedy osoba, která je k návštěvě poutního místa motivována vírou, náboženstvím, vyjádřením úcty, apod.

3.1.1. Náboženský turismus v České republice

Česká republika disponuje velkým potenciálem v oblasti náboženského cestovního ruchu, který však na většině míst republiky není plně využit. Podle Mikula (2011) se v České republice nachází 6683 římskokatolických staveb, 660 evangelických, 200 židovských synagog a 100 pravoslavných kostelů. Tato čísla ukazují, že náboženský turismus by se mohl stát vhodným nástrojem k rozvoji cestovního ruchu v jednotlivých regionech. V některých by napomohl ke zmírnění sezónních výkyvů a celkově by zajistil rovnoměrnější rozložení turistů na území České republiky. Jeho další výhodou je, že je zastoupen všemi věkovými kategoriemi a především je odolný vůči ekonomickým recesím, jelikož motivace turisty je v tomto případě záležitostí jeho vnitřního přesvědčení.

To, že u nás není na náboženský cestovní ruch kladen takový důraz jako např. v Itálii, Francii nebo Polsku, lze přičíst, mimo jiné, nízkému procentu věřící populace. Podle De Smedt (2010), výzkumu Evropské komise Eurobarometr, vyplývá, že 51%

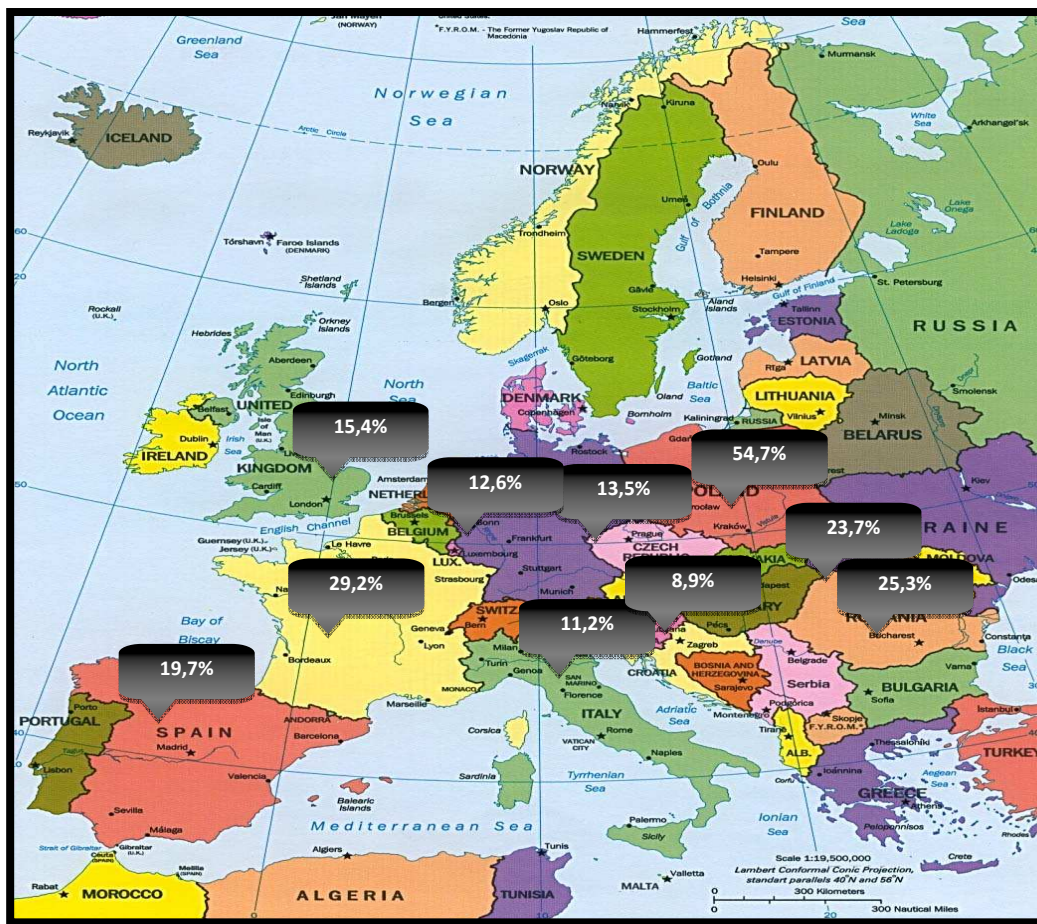
obyvatel Evropské Unie věří v Boha, zatímco v České republice je to pouze 16%, což bylo nejméně z celé Unie. A podle posledního Sčítání lidu v roce 2011 ČSÚ (2015) bylo v České republice zaznamenáno 20,6% věřících obyvatel, což je i v celosvětovém měřítku jedno z nejnižších čísel. Je nutné navíc konstatovat, že mezi roky 1991 a 2011 klesl počet věřících o téměř 2,3 milionu obyvatel, tedy téměř o polovinu.



Obrázek 2: Kartogram zastoupení teismu a ateismu v Evropě

Zdroj: Wikipedia (2015)

Navíc podle výsledků výzkumu agentury CzechTourism, který prezentuje Mikula (2011), v Rusku odpovědělo 57% respondentů, že je Česká republika zajímavá z pohledu množství církevních památek a míst. Ze stejného důvodu je také důležitá statistika výzkumu stejné agentury, která uvádí, že více než polovina Poláků řadí náboženskou turistiku jako jednu z aktivit během letní dovolené. Je neoddiskutovatelné, že polský a ruský trh jsou svoji kupní silou významné minimálně v rámci evropského cestovního ruchu a Česká republika by se na tyto trhy v této oblasti měla zaměřit. Vedle těchto zemí jsou z hlediska tradice poutnictví pro český trh významné především státy jako Itálie, Francie a Španělsko a některé státy Jižní Ameriky.



Obrázek 3: Náboženství jako součást letní dovolené

Zdroj: Mikula (2011)

3.1.2. Specifika poutního cestovního ruchu

Poutní turismus je velice zvláštní součástí náboženského cestovního ruchu, který se v podstatných věcech odlišuje od turismu církevního. Jak již bylo naznačeno dříve, církevní turista není k návštěvě poutního místa motivován primárně svou vírou a je tedy nutné jeho potřeby odlišovat od typického poutníka. Růžičková (2013, s. 16) uvádí specifika náboženského cestovního ruchu, ovšem podle autorky této práce se spíše jedná specifika poutního turismu. Ten je charakteristický především v následujících bodech:

- Odehrává se mimo komerční prostory.
- Účastníci jsou silně motivováni vlastní vírou, která upozaduje finanční náklady i vzdálenost.
- Turista je často schopen vynaložit značné finanční prostředky na samotnou cestu

- Cesta (pout') je tak předmětem duševní očisty a oproštění se od pozemských hmotných statků – podstatný je cíl.
- Nutnost respektovat pietu místa a náboženské, kulturní a společenské zvyklosti.
- Často vyžaduje speciální stravovací a ubytovací služby.
- Průvodci musí mít znalosti církevní historie v celé šíři, nejen v lokálním měřítku a projevovat značnou míru empatie s věřícími.
- Určité akce mají masový charakter, které kladou vysoké nároky na organizaci.

3.2. Historie a vznik poutnictví

Pokud by se v dnešní době hledal „předchůdce“ turismu, jak je chápán v kontextu moderní doby, zcela jistě by se jednalo o poutnictví. Timothy a Olson (2005, s. 3) samotnou pout' definují jako vykonání cesty za účelem hledání pravdy, hledání něčeho, co je posvátné nebo svaté. Poutnictví bylo po dlouhou dobu nedílným motivem vykonávání cest a je obvykle považováno za nejstarší formu neobchodního cestování. Vukonič (2009, s. 1 - 2) pak tvrdí, že turismus motivovaný náboženstvím patří k jednomu z nejpodceňovanějších odvětví cestovního ruchu vůbec.

Cílem poutí jsou poutní, resp. svatá místa. Zelenka a Pásková (2012, s. 554) je definují, jako místa uctívána jako svatá určitým náboženstvím, kde mohou být vystavěny sakrální stavby, nebo se může jednat např. o vrcholky hor, návrší, jeskyně atd. Zároveň je s těmito místy mnohdy spojována léčivá síla. Také uvádějí, že cestovní ruch může na tyto místa působit negativně ve formě poškozování materiální i duchovní hodnoty místa a v některých místech může dojít až k jejich znesvěcení. Kučera (2012, s. 5) pak uvádí, že ačkoli byly důvody vzniku poutních míst náboženské, dnes plní i společenskou funkci.

3.2.1. Vývoj poutnictví v Evropě

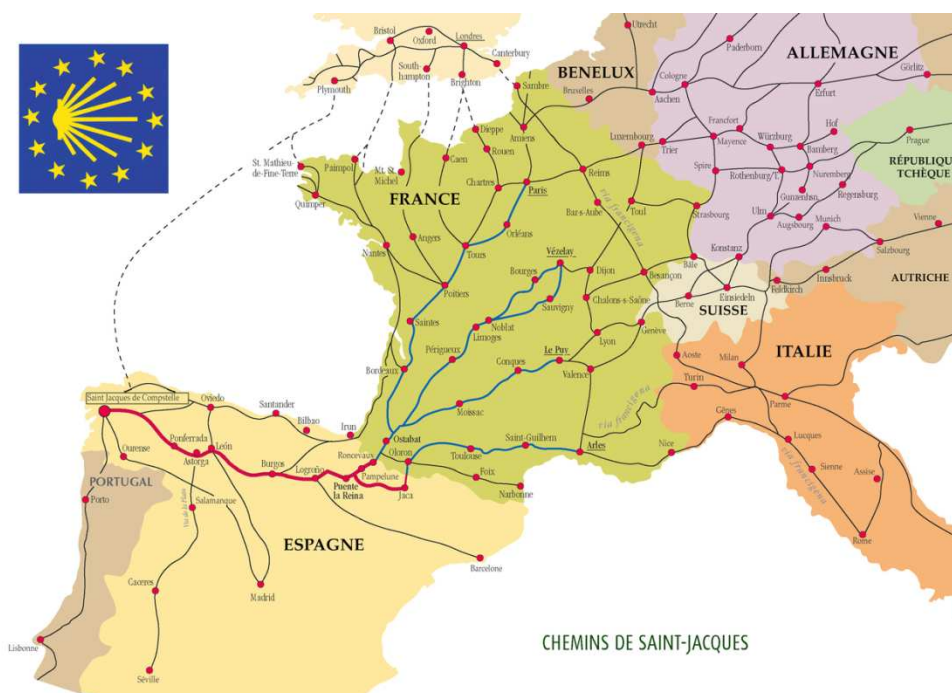
Dnes lze jen těžko říci, kdy a kde poutnictví vzniklo. Podle Coleman (©2015) byly praktiky podobné poutnictví vykonávány již několik set let před Kristem a měly svůj význam i v pohanských kulturách jako třeba ve starověkém Řecku a Římě. Ovšem z pohledu křesťanství lze o skutečných počátcích poutnictví hovořit až s existencí osoby

Ježíše Krista a především jeho úmrtím. Ačkoli již jeho rodiče putovali každé Velikonoce do Jeruzaléma, z čehož je patrné, že poutě byly součástí tehdejších tradic.

Podle Villarrubia (©2004-2013) po smrti Ježíše Krista a začátku šíření křesťanství, pociťovali věřící potřebu fyzicky kráčet ve stopách jejich Spasitele, sv. Panny Marie a jeho následovníků, svatých Apoštolů. Mezi hlavní motivy těchto poutí patřilo pokání za spáchané hříchy, žádost o požehnání nebo laskavost a často poutníci podnikali své cesty pouze z úcty k Bohu a své oddanosti.

Sorabella (©2000-2015) uvádí, že první křesťanské poutě se začínají počítat od 4. století a byly tedy spojeny s cestou do Svaté země, což v prvních stoletích po Kristu nepředstavovalo pro věřící Evropany výrazný problém, jelikož Středomoří bylo stále pod nadvládou Říše Římské. Rozmach křesťanství a zároveň i křesťanského poutnictví umožnil římský císař Konstantin I. Veliký, který zastavil pronásledování křesťanů a vybudoval okázalé stavby na několika místech, která byla populárními poutními destinacemi. Ve stejné době se důležitým poutním místem stal také Řím, který byl domovem např. Apoštolů Petra a Pavla.

Erickson (©2010-2015) uvádí, že ve středověku začínala na důležitosti nabírat i další poutní místa jako např. španělské město Santiago de Compostela, kde jsou uloženy ostatky Ježíšova učedníka, sv. Jakuba. První doložená pouť se uskutečnila v 10. století, avšak největší rozmach poutnictví je zaznamenán ve stoletích následujících. Ve 12. a 13. století navštěvovalo místní svatyni na půl miliónu poutníků, čímž se Santiago zařadilo na úroveň Říma a Jeruzaléma. Ve 12. století se pak ustálily čtyři hlavní poutní trasy, tzv. Svatojakubská cesta. Dnes má tato poutní trasa síť po celé Evropě.



Obrázek 3: Evropská síť Svatojakubské cesty

Zdroj: (ULTREIA, ©2008-2015)

Nejnavštěvovanějším poutním místem Evropy je Řím, ovšem zde jde jen velice těžko odlišit, kteří turisté přijíždějí čistě z náboženských důvodů a kteří jsou motivováni např. bohatou architekturou města. Prvenství v návštěvnosti mezi čistě poutními místy tak zauímají francouzské Lurdy, kde v polovině 19. století došlo k mariánskému zjevení. K dalším nejvýznamnějším poutním místům Evropy pak lze zařadit také portugalské město Fátima, kde se roku 1917 zjevila třem malým dětem Panna Maria a předpověděla konec Světové války. Další nejnavštěvovanější křesťanská poutní místa v Evropě podle Slowikowski (2015):

- Einsiedeln, Švýcarsko
- Armagh, Severní Irsko
- Altötting, Německo
- Czestochowa, Polsko
- Medugorje, Bosna a Hercegovina
- Assisi, Itálie

3.2.2. Vývoj poutnictví v Čechách

Kučera (2012, s. 5 – 6) uvádí, že poutnictví má na území Česka kořeny v raném středověku, kdy poutníci směřovali především do míst spojených s patrony Českého knížectví. Prameny uvádějí, že od 10. století lidé putovali na Tetín, místo zavraždění a původního hrobu sv. Ludmily. Po smrti sv. Václava se rozvíjí poutě do Staré Boleslavi a po převozu jeho ostatků také do Prahy. Další poutní místa byla spojená s mariánskou úctou (Tuřany) a s věrozvěsty sv. Cyrilem a sv. Metodějem (Velehrad). Obecně lze říci, že poutníci navštěvovali místa spojená s působením světců a světic či s jejich smrtí. Poutní tradice se rozvinula také k místům, kde byly uloženy nebo vyobrazeny zázračné předměty (např. obraz Panny Marie Klatovské, který ronil krev), místům zázračného uzdravení, nálezů posvátného předmětu (socha Staré Matky Boží v trní v Brně-Tuřanech) nebo zjevení Panny Marie.

Je poměrně překvapivé, že poutnictví v rámci Čech je písemně doloženo později než první konkrétní písemné zmínky o vykonávání poutí „českých“ Slovanů do jiných zemí. Podle Východočeský sborník historický (2013, s. 15 – 18) jsou tyto zmínky spojeny s šířením křesťanství ve střední Evropě, které k nám zpočátku přicházelo ze severní Itálie. Významným pramenem je z tohoto pohledu *Codex Forojuliensis*, který byl sepsán v 6. století a měl by se v něm nacházet rukopis sv. Marka. Z kodexu se postupem času stal tzv. *liber vitae*, což byl seznam osob, které na místo uložení kodexu cestovaly a zapsaly do něj své jméno, popř. i jména svých blízkých, představených nebo pánů. Kodex obsahuje více než 1500 jmen, z čehož na 300 jmen slovanských a lze mezi nimi najít také jména panonská a moravská. Z českého pohledu je jistě zajímavý zápis z roku 880 se jménem velkomoravského knížete Svatopluka, jeho ženy a biskupa Wichinga, který tato jména patrně zapsal během své cesty do Říma.

Kučera (2012, s. 7) uvádí, že první český návštěvník Svaté země, kanovník jménem Osel, který Palestinu navštívil roku 1092, je zmíněn v Kosmově kronice. Za vlády Karla IV. se prý kromě poutí do Svaté země začali podnikat také cesty do nejstaršího poutního místa ve střední Evropě - do Cách. Do tohoto německého královského města zavedl zmíněný panovník hromadně organizovanou pouť, tzv. Českou poutní cestu. Poutě do vzdálených krajů však byly finančně nákladné a nebezpečné a tak se poutní místa symbolicky „přenášela“ do bližších míst. Na českém území tak bylo vybudováno mnoho loret, což byly svatyně napodobující vzhled domu Panny Marie. Tím začala vznikat síť regionálních a lokálních poutních míst. V průběhu středověku bylo poutnictví součástí

životů většiny věřících. Útlum však přišel s panovníkem Josefem II., který roku 1786 zakázal putování na vzdálenější místa a nechal uzavřít řadu poutních míst a klášterů. Tento stav vydržel až do roku 1840. Na konci 19. století zažívá poutnictví opět obrovský rozmach, a to především díky vynálezu železnice. Cestování vlakem umožnilo poutníkům strávit více času na poutním místě a zpřístupnila vzdálenější lokality širšímu spektru návštěvníků. Ve 20. století pak přichází změna ve formě turismu, který zapříčinil to, že na tradiční místa již necestovali pouze lidé s náboženskou motivací, ale také turisté, jejichž zájmem byla spíše architektura samotného místa. Drastické zásahy do poutní tradice pak přinesla 2. světová válka a především nástup komunistického režimu. Po jeho pádu byl sice zaznamenán strmý nárůst zájmu o náboženské aktivity, ale jak se postupem času ukázalo, jednalo se pouze o prvotní nadšení ze získané svobody. Od počátku 90. let lze v České republice sledovat strmý pokles zájmu o náboženství.

3.2.3. Rozdělení poutních míst

Nejen na světě ale i v České republice lze nalézt více druhů poutních míst, která lze dělit podle mnoha aspektů. Vedle nejobecnějších dělení, např. podle typu stavby nebo podle náboženství s místem spojeným, je lze rozdělit také do několika kategorií podle osoby či události, které toto místo uctívá. Toto dělení je z hlediska charakteru této práce nejdůležitější. V následujícím výčtu kategorií poutních míst budou stručně popsány pouze ty nejvíce zastoupené kategorie. U těchto kategorií jsou uvedena nejvýznamnější místa v rámci České republiky a také příklady ze zkoumaných destinací Krkonoš a Podkrkonoší. Zbylé kategorie jsou uvedeny pouze pro úplnost, jelikož poutní místa do nich zařazená ve zkoumané destinaci neexistují nebo jen v zanedbatelném počtu, resp. jsou z hlediska cestovního ruchu bezvýznamná.

Místa spojená s úctou k Božské osobě nebo Nejsvětější Trojici

Z globálního pohledu se jedná o nejdůležitější křesťanská poutní místa, která jsou spojena především s pozemským působením Ježíše Krista. To znamená, že jsou soustředěny na území dnešního Izraele a za ta nejdůležitější místa lze označit Betlém, Nazaret a Jeruzalém.

V České republice je tato kategorie zastoupena především stavbami uctívající Nejsvětější Trojici, jako je podle NPÚ (© 2003-15) např. Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci (zapsaný na seznamu UNESCO). V Krkonoších a Podkrkonoší do této kategorie spadá např. Kostel Nejsvětější Trojice u hospitalu Kuks.

Mariánská poutní místa

Tato poutní místa se v České republice vyskytují hojně a jsou spojena se zjevením Panny Marie nebo s její sochou popř. obrazem. Těmto předmětům je často přiřazována nadpřirozená síla, obvykle ve formě zázračného uzdravování poutníků.

V Krkonoších a Podkrkonoší lze z těchto poutních míst zmínit např. kostelík zasvěcený Panně Marii Sedmiradostné v Malých Svatoňovicích nebo Sochu Panny Marie Ochránkyně města, tzv. Královédvorskou Madonu, jak uvádí např. Kučera (2012, s. 17 – 18).

Kostely a kaple zasvěcené světcům

V České republice je v této kategorii zcela jistě nejdůležitější poutní kostel zasvěcený sv. Cyrilu a sv. Metodějovi ve Velehradě, který každý rok navštíví statisíce návštěvníků. Jedná se o jedno z mála českých míst většího významu, které lze označit za typicky poutní místo. Ačkoli je např. katedrála sv. Víta navštěvovanější stavbou, lze s jistotou tvrdit, že drtivá většina turistů není k její návštěvě motivována náboženskými důvody.

Pobořilová (2009) tvrdí, že naším nejvýznamnějším světcem je však sv. Václav, kterému je zasvěceno mnoho českých sakrálních staveb. Právě na místě vraždy knížete Václava ve Staré Boleslavi dnes stojí významné poutní místo v podobě Baziliky sv. Václava. Kostel v roce 2009, u příležitosti konání Národní svatováclavské pouti, dokonce navštívil papež Benedikt XVI. a na nedaleké Proboštské louce sloužil mši pro více než 50.000 věřících.

V Podkrkonoší lze zmínit např. poutní kostel Navštívení Panny Marie a sv. Václava v Dolní Kalné, který tak lze současně zařadit i do kategorie mariánských poutních míst.

Jiná než římsko-katolická poutní místa

Ačkoli římsko-katolická místa značně převažují nejen v České republice ale i ve zkoumaných destinacích, lze u nás nalézt významná poutní místa spojená s jiným náboženstvím, především s judaismem a evangelickou církví.

Praha hraje významnou roli v židovské historii a na jejím území lze nalézt synagogy a židovské hřbitovy zapsané na seznamu kulturních památek České republiky. Podle Kudy z nudy (© 2015) se v Třebíči nachází jedna z nejzachovalejších židovských čtvrtí v Evropě, která je dokonce zapsaná na seznamu UNESCO.

V destinacích Krkonoše a Podkrkonoší lze židovské památky nalézt především v Hořicích, kde se nachází synagoga a židovský hřbitov.

Křížové cesty

Křížové cesty jsou symbolickým ztvárněním události spojené s Ježíšovým ukřížováním. Bývají reprezentovány ve formě 14 obrazů v kostelech nebo kapličkách zasazených do krajiny.

Jak uvádí Mikulov (© 2008), jedna z nejstarších křížových cest u nás tvořená kapličkami, Křížová cesta na Svatý Kopeček, se nachází v Mikulově. V Krkonoších a Podkrkonoší lze křížové cesty nalézt např. v Kuksu, Konecchlumí, Dvoře Králové nad Labem a u Horního Maršova.

Další kategorie:

- Poutě k relikviím a hrobům světců
- Milostivé sochy a obrazy
- Místa eucharistických zázraků
- Zvláštní poutě

3.3. Shrnutí teoretické části

Tato kapitola se zabývala teoretickými východisky, která jsou potřebná pro pochopení významu poutnictví a církevního turismu pro cestovní ruch. Z historického pohledu vyplývá, že poutnictví lze označit za nejstarší formu turismu. Stručný vývoj poutnictví v Čechách ukazuje na rozdíly v současném stavu náboženského cestovního ruchu oproti evropským trendům. Zatímco v Evropě lze pozorovat vysokou poptávku po produktech náboženského cestovního ruchu, v Čechách zájem o víru poměrně rapidně klesá, což má negativní vliv také na vnímání religiózního cestovního ruchu státními institucemi, cestovními kanceláři i samotnými občany. Tento stav poškozuje Českou republiku také z pohledu přílivu zahraničních turistů, kteří mají o Česko z hlediska náboženského turismu zájem. Toto tvrzení potvrzuje následující průzkum prováděný autorkou této práce na internetu.

Nedostatečné povědomí o České republice jako státu zajímavým z pohledu náboženské turistiky ukazuje např. nabídka zahraničních cestovních kanceláří, které se na ni zaměřují. Z prvních dvaceti relevantních výsledků internetového vyhledávače Google na dotazy „viaggi religiosi (+ repubblica Checa) a wycieczka religijna (+ Czechy)“ v italském a polském jazyce se v nabídkách zájezdů na stránkách nalezených cestovních kanceláří vyskytla Česká republika pouze v polovině případů. V téměř všech případech se jednalo pouze o zájezdy spojené s Prahou a navíc byla Praha často pouze jednodenní zastávkou itineráře zájezdu. Polské a italské kanceláře jsou pro dokreslení situace navíc doplněny o jednu tradiční německou cestovní kancelář a dva mezinárodní servery zaměřené na církevní zájezdy a poutnictví. Průzkum byl prováděn na následujících internetových stránkách ve dnech 1. – 5. 9. 2015:

Tabulka 1: Výsledky průzkumu internetových stránek zahraničních CK

Internetová adresa	Obsah stránek	Česka republika v obsahu
www.viaggiopellegrinaggi.it	Italský portál nabízející náboženské zájezdy	-
www.valligianaviaggi.it	Italská cestovní kancelář	-
www.zapptravel.com	Italská cestovní kancelář	-
www.christour.it	Italská cestovní kancelář	-
www.rusconiviaggi-to.com	Italská cestovní kancelář	-

www.tourguidati.com	Italská cestovní kancelář	Celkem 3 zájezdy zahrnující návštěvu Prahy
www.cracovia-viaggi.com	Polská cestovní kancelář	Celkem 4 dny v Praze, Brně, Olomouci, Velehradě a Kutné Hoře
www.agatour.pl	Polská cestovní kancelář	Celkem 1 zájezd zahrnující Prahu
www.pielgrzymki-zagraniczne.pl	Polská cestovní kancelář	-
turio.com.pl	Polská cestovní kancelář	4 denní zájezd do Prahy a Kutné Hory
thecompletepilgrim.com	Mezinárodní server zaměřený na poutníky a poutní místa	Ve článkách lze nalézt zmínky o stavbách v Praze a Kutné Hoře
www.gocatholictravel.com	Jedna z největších světových cestovních kanceláří zaměřených na náboženský turismus	Několik zájezdů do Východní Evropy zahrnující také zastávku v Praze
www.biblische-reisen.de	Německá cestovní kancelář s více než 50 letou tradicí zaměřená na zájezdy s církevní tematikou	Nabízí 1 zájezd zahrnující návštěvu Prahy, Želivského kláštera a Olomouce

Za zajímavý fakt lze označit absenci českých destinací v nabídkách většiny zkoumaných italských specializovaných cestovních agentur, ačkoli podle Pomykal (2010) agentura CzechTourism ještě v roce 2011 tvrdila: „*Nyní jsme součástí katalogové nabídky (míněno italských cestovních kanceláří), v roce 2011 bychom rádi znali itinerář většiny cestovních kanceláří, který budeme následně mediálně propagovat.*“. Jen těžko lze odhadovat, zda během čtyř let Česká republika z nabídek italských cestovních kanceláří samovolně vymizela, nebo byl pro tento výzkum vybrán pouze nedostatečný vzorek. Z hlediska efektivního marketingu na internetu a deklarované spolupráce agentury s italskými cestovními kancelářemi je však tento stav v obou případech nežádoucí. Může to ukazovat na jednorázové vynaložení úsilí a finančních prostředků agenturou CzechTourism, popřípadě na nedostatečný marketing ze strany samotných cestovních kanceláří. Situace na polských internetových stránkách je zcela opačná, což je však patrně způsobeno hlavně vzájemnou geografickou polohou Polska a České republiky a jejich kulturní a jazykovou podobností.

Z internetového průzkumu je dále patrný určitý pragoцентризм, který je pro Českou republiku z hlediska mezinárodní propagace cestovního ruchu všeobecně typický. Zřejmě nedostatečná propagace zbylých regionů se tak negativně promítá do nerovnoměrného rozložení, nejen náboženského, cestovního ruchu na území republiky.

Chyba je zde však také na straně regionálních samospráv, které náboženský cestovní ruch stále nepokládají za důležitý.

Tento předpoklad potvrzuje vyjádření agentury HelpTour.cz (©2002-2010), která se samosprávnými celky jednala v souvislosti s 600. výročím úmrtí Jana Husa: „Z dosavadních jednání agentury HelpTour se zástupci dotčených krajů a měst nevyplývá, že by toto výročí bylo vnímáno jako příležitost pro oživení cestovního ruchu v regionech. Bohužel z dosavadních jednání s kraji a městy je zřejmé, že plánování s cílem využít takových příležitostí není silnou stránkou veřejné samosprávy, která bohužel primárně zodpovídá za rozvoj cestovního ruchu.“ Na důležitost zajištění specifických služeb pak, podle stejného zdroje, upozorňují zástupci tradiční německé cestovní kanceláře BiblischeReisen, kteří vyjádřili důležitý předpoklad pro úspěšné fungování produktů církevní turistiky v podobě kvalifikovaných turistických průvodců.

Toto shrnutí bude sloužit také jako východisko pro praktickou část této práce, formulaci hypotéz a následné sestavování otázek pro dotazníkové šetření, které tak budou vytvářeny na základě předpokladů prvotně a zevrubně zjištěných internetovým průzkumem.

4. Empirická část

4.1. Charakteristika turistického regionu Krkonoše a Podkrkonoší

Předmětem této kapitoly je vymezení a charakteristika turistického regionu Krkonoše a Podkrkonoší, který je podle CzechTourism (© 2005-2013) zároveň jednou ze 40 oficiálních turistických oblastí České republiky.

Turistické regiony České republiky



Obrázek 4: Turistické regiony České republiky

Zdroj: CzechTourism (© 2005-2013)

Vymezení oblasti Krkonoše

Podle Krkonose.eu (2012) se oblast Krkonoše rozkládá na území Libereckého a Královéhradeckého kraje a zaujímají plochu více než 1.183 km² s více než 100.000 obyvateli. Dominantním prvkem je pohoří Krkonoše s nejvyšší horou České republiky Sněžkou, na jehož území se navíc rozkládá Krkonošský národní park, a prameniště řeky Labe.

Dále uvádí, že region je nejnavštěvovanější zimní turistickou destinací v České republice, avšak nabízí také velké množství letních aktivit. Jako nejvýznamnější turistická střediska pak označuje obce Harrachov, Rokytnice nad Jizerou, Špindlerův Mlýn, Pec pod Sněžkou a Jánské Lázně.

Mezi největší atraktivity Krkonoš patří jedinečné přírodní bohatství, příznivé životní prostředí a turisté kladně hodnotí pohostinské služby, rozmanitost nabízených aktivit, služby pro lyžaře a přívětivost místních obyvatel. Negativně je pak hodnocena především dopravní infrastruktura v podobě špatného stavu komunikací a nedostatečných parkovacích míst a cenová hladina nabízených služeb.

Analýza dále uvádí, že polovina návštěvníků cestuje do Krkonoš z oblastí vzdálených více než 100 km. Více než polovina turistů zde pak stráví od 3 do 7 dnů, avšak třetina návštěvníků směřuje do Krkonoš pouze na jednodenní výlet bez přespání. Z pohledu udržitelnosti cestovního ruchu je důležitá statistika, která uvádí, že více než 80% návštěvníků přijíždí do regionu opakovaně a většina se plánuje v budoucnu vrátit.

Vymezení oblasti Podkrkonoší

Jak uvádí Strategie rozvoje cestovního ruchu pro oblast Podkrkonoší (©2000-2015), leží Podkrkonoší v severovýchodních Čechách a tvoří jižní část turistického regionu Krkonoše a Podkrkonoší. Rozkládá se na ploše více než 600 km² a jeho nejvyšším vrcholem je Zvičina (671 m. n. m), podle kterého se region někdy také označuje jako Podzvičinsko. Podle ČSÚ (2009) se v Podkrkonoší se nachází celkem 77 obcí s přibližně 70.000 obyvateli.

Strategie rozvoje cestovního ruchu pro oblast Podkrkonoší (©2000-2015) charakterizuje tento turistický region z hlediska cestovního ruchu jako oblast s širokou nabídkou historických a kulturních památek a akcí. Obzvláště pak vyzdvihuje jeho fyziogeografický ráz, který se vyznačuje příznivým klimatem a životním prostředím, klidným prostředím a rozmanitými geologickými zajímavostmi.

Na druhou stranu však konstatuje, že ačkoli tento region disponuje širokou nabídkou historických a kulturních památek a akcí, nedokáže je efektivně využívat a

špatným způsobem je propaguje. Velice negativně pak hodnotí dopravní infrastrukturu, nedostatečnou parkovací kapacitu a dopravně navigační systémy.

Stejný dokument pak uvádí, že typickými návštěvníky regionu jsou tuzemští výletníci, kteří přijedou navštívit konkrétní cíl v jednom dni. Ze zahraničí region nejvíce navštěvují občané Německa, Polska, Rakouska, Slovenska a Nizozemí, a to nejvíce ve formě výletů při pobytu v Krkonoších, Českém ráji nebo Praze.

Mezi nejvýznamnější turistické cíle patří ZOO ve Dvoře Králové n. L., město Hořice, areál hospitalu Kuks a lázeňské město Lázně Bělohrad.

4.2. Lokality významné z hlediska poutnictví

Turistický region Krkonoše a Podkrkonoší je podle Kučera (2012) součástí Královéhradecké diecéze a jeho západní část Litoměřické diecéze. Na rozdíl např. od jižních Čech, jižní Moravy, Prahy a jejího okolí, se ve zkoumaných regionech však nenachází vyšší koncentrace poutních míst. Tuto skutečnost dokládají dostupné internetové a tištěné zdroje uvedené v Seznamu použitých zdrojů, kde jsou poutní místa z této oblasti uváděna v menší míře v porovnání s výše zmíněnými regiony.

Dostupné zdroje se také vyznačovaly rozlišností v zařazování sakrálních staveb na území Krkonoš a Podkrkonoší mezi poutní místa, což lze přičíst např. rozdílnému vnímání pojmu poutní místo autory publikací. Nejlépe lze tuto skutečnost ilustrovat na příkladu Horního Maršova. Ačkoli oficiální publikace církevních památek a poutních míst Královéhradeckého kraje (2005, s. 44) tuto obec mezi poutní místa zařazuje, tak žádný z autorce dostupných zdrojů tuto obec mezi poutními místy nezmiňuje. Ani oficiální stránky města neposkytuje údaj o konání pravidelných poutí. Autorka se proto rozhodla tuto obec mezi poutní místa ve zkoumaném regionu nezařadit.

Jedním z hlavních kvantitativních ukazatelů, který by mohl klasifikovat význam sakrálních staveb z hlediska cestovního ruchu a poutního turismu, je jejich návštěvnost. Tento ukazatel by mohl zároveň posloužit jako kritérium pro zařazení takové stavby mezi poutní místa. Autorka však průzkumem dostupných internetových zdrojů nenalezla žádnou statistiku návštěvnosti sakrálních staveb ve zkoumaném regionu a je tedy velice obtížné určit, které církevní památky si udržují charakter poutního místa. Proto bylo za kritérium

označení lokality za poutní místo zvoleno konání pravidelné náboženské poutě nebo jeho výskyt v nejméně dvou relevantních zdrojích.

Patrně nejvíce aktuálních poutních míst v Krkonoších a Podkrkonoších ve své publikaci uvádí Kučera (2012, s. 17 a 18), kterou autorka hodnotí jako nejpřínosnější tištěný zdroj z pohledu počtu uvedených poutních míst.

Autorka z dostupných zdrojů zařadila mezi poutní místa ve zkoumaném regionu následující lokality:

Malé Svatoňovice – Kostel Sedmi radostí Panny Marie

Koutecká (2010, s. 33) toto místo zařadila jako jediné ze zkoumaného regionu mezi oficiální poutní místa a zároveň uvádí, že základem tohoto místa, které bylo proslulé již před rokem 1663, je sedmipramenná studánka nad níž visela soška Panny Marie s Jezulátkem. Samotná kaple zde byla postavena roku 1737 a po roce 1872 byla vybudována Mariánská zahrada se sedmi kaplemi, křížovou cestou a Božím hrobem.



Obrázek 4: Kostel Sedmi radostí Panny Marie

Zdroj: Vlastní archív (pořízeno v říjnu 2015)

Dvořáček (2011, s. 90) toto poutní místo ve své publikaci také zmiňuje a doplňuje, že dříve toto poutní místo sloužilo také jako lázně. Voda zde má stálou teplotu 8°C a vykazuje mírnou radioaktivitu. Díky malé vydatnosti už dnes pro lázeňské účely není vhodná.



Obrázek 5: Prameny v Malých Svatoňovicích

Zdroj: Vlastní archiv (pořízeno v říjnu 2015)

Farnost Malé Svatoňovice (©2001-2014) uvádí, že hlavní pouť se slaví v neděli po slavnosti Nanebevzetí Panny Marie, nebo v ten samý den, pokud je nedělí datum 15. srpna. Poutní sezóna pak trvá od května do září, ačkoli poutníci na toto místo přicházejí celoročně.



Obrázek 6: Propagační materiál umístěný na vývěsní tabuli kostela

Zdroj: Vlastní archiv (pořízeno v říjnu 2015)

Podle Církevní turistika (©2014) lze Malé Svatoňovice nalézt ve všech novodobých průvodcích a příručkách o poutních místech. Autorka této práce tak zařazuje toto poutní místo jako nejvýznamnější z celého zkoumaného regionu.

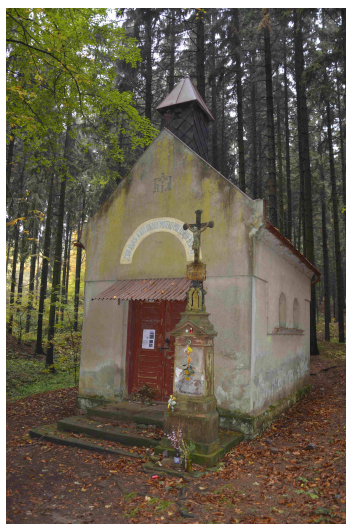
Dvůr Králové nad Labem – kostel sv. Jana Křtitele

Koutecká (2010, s. 35) zařadila Dvůr Králové mezi poutní místa s živou tradicí. Dále uvádí, že předmětem tohoto poutního místa je socha Panny Marie, která dříve stávala na mostě přes řeku Labe. Podle legendy bylo město v 17. století na přimluvu Panny Marie zachráněno před švédskými vojsky a socha byla přesunuta do kostela sv. Jana Křtitele.

Farnost Dvůr Králové n. L. (©2012) dále uvádí, že se zde každoročně konají slavnostní Svatojánské poutní mše, kdy poslední proběhla 21. 6. 2015. Konání mše je spojeno se svátkem sv. Jana Křtitele, který připadá na 24. června.

Nová Paka – klášter paulánů a kostel Nanebevzetí Panny Marie, kostel Proměnění Páně a sv. Mikuláše, Pout' do Zlatnice

Město Nová Paka Koutecká (2010, s. 37) také zařadila mezi poutní místa s živou tradicí. Význam tohoto poutního místa ještě zdůrazňuje fakt, že bylo zařazeno v rámci cyklu Poutní místa z produkce České televize. Česká televize (©1996 – 2015) uvádí, že místní poutní kostel vznikl na základě pověsti o nálezu sošky Panny Marie v blízkých zlatých dolech u Stupné. Kostel je součástí komplexu bývalého paulánského kláštera, který byl na konci 18. století zrušen a v následujícím století z něj vznikla nemocnice, jejíž činnost byla ukončena až roku 2004.



Obrázek 7: Areál středověkého dolu "Marie Matky Boží"

Zdroj: Vlastní archiv (pořízeno v září 2015)

Od roku 2010 se do bývalých zlatých dolů každoročně koná Pout' do Zlatnice, což uvádí Kulturní portál Nové Paky a okolí (©2007). Pout' začíná u kostela v obci Borovnice a v údolí Zlatnice končí v okolí poutní kaple Panny Marie, kde se nachází také křížová cesta. Církevní turistika (©2014) dále uvádí, že hlavní pout' se v kostele Nanebevzetí Panny Marie koná dne 15. 8. (slavnost Nanebevzetí Panny Marie) a v neděli po nanebevzetí. V kostele Proměnění Páně a sv. Mikuláše se pout' koná každoročně v neděli kolem 6. 8. (slavnost proměnění Páně).

Vítězná – Nový Kocléřov u Dvora Králové – kostel Navštívení Panny Marie

Podle Obec Vítězná (©2003-2015) se historie poutního místa datuje do roku 1848, kdy se na základě snu osleplé ženy našel pramen, jehož voda této ženě vrátila zrak. Ještě v tomtéž století byl nad studnou vybudován kostel Navštívení Panny Marie a křížová cesta. Hlavní pout' se zde koná každou první neděli v červenci a každou první neděli v září, vedlejší pout' pak každou poslední neděli v květnu.



Obrázek 8: kostel Navštívení Panny Marie

Zdroj: Vlastní archív (pořízeno v září 2015)



Obrázek 9: Vítězná - křížová cesta

Zdroj: Vlastní archív (pořízeno v září 2015)

Koutecká (2010, s. 40) zařadila tento poutní kostel mezi poutní místa zaniklá nebo místního významu. Toto zařazení je v rozporu s údaji uvedenými na oficiálních webových stránkách obce Vítězná. Obec Vítězná (©2003-2015) totiž uvádí, že 5. 7. 1992 byla po 47 letech vykonána první pouť, na které se sešlo několik set poutníků z Čech, Německa a Rakouska.

Sněžka – Svatovavřínecká pouť

Ačkoli není pouť na Sněžku ke kapli sv. Vavřínce uváděna v žádných z autorce dostupných tištěných zdrojů, zcela jistě se jedná o jednu z nejvýznamnějších náboženských akcí v Krkonoších. Magazín České noviny (©2015) uvádí, že se 10. 8. 2015 zúčastnilo poutě, zakončenou mší svatou, stovky lidí, kteří na Sněžku vyrazili z Pece pod Sněžkou, Špindlerova Mlýna i Polska. Vedle tradice sahající do 17. století je tato pouť populární i z hlediska konání na nejvyšším vrcholu České republiky, který této akci přidává potřebný Genius Loci.

Hora Tábor – kostel Proměnění Páně

Podle Lomnice nad Popelkou (2015) je hora Tábor známým poutním místem severovýchodních Čech, jehož historie sahá do 14. století. Barokní kamenný kostel byl vystavěn v roce 1704 a materiál na jeho stavbu byl na vrch vnošen samotnými poutníky. V kostele se nachází soška tábořského Ježíška, kterého podle legendy vytvořil a na horu vynesl arcibiskup Arnošt z Pardubic, a oltářní obraz, jehož autorství je připisováno malíři Petru Brandlovi.

Vikariát Jilemnice (©2009 - 2015) pak uvádí, že první pouť se zde koná na slavnost Seslání Ducha Svatého (slaví se 50 dnů po Velikonocích a 10 dnů po Nanebevstoupení Páně) a druhá pouť probíhá v neděli po svátku Proměnění Páně (6. 8.).

Dolní Kalná – Kostel Navštívení Panny Marie a sv. Václava

Koutecká (2010, s. 34) uvádí tuto obec mezi poutními místy s živou tradicí a dále píše, že místní kostel byl v pramenech poprvé zmíněn roku 1352. Po vypálení během husitských válek byl opět obnoven až v 18. století. Po zasazení sošky Madony s dítětem, která byla vyorána v nedaleké Klášterské Lhotě, byl kostel zasvěcen také Navštívení Panny Marie a „Královně Podhůří a Krkonoš“.

Ačkoli je tato obec celkem pravidelně zmiňována jako poutní místo, autorka práce nenalezla žádný údaj o konání pravidelných poutí.

4.3. Dotazníkové šetření

4.3.1. Základní výzkumné otázky a hypotézy

Hlavním cílem dotazníkového šetření je zjistit, zda je zkoumaný region v současné době vyhledávanou poutní destinací, popř. atraktivní z pohledu náboženské turistiky. Dále by šetření mělo zjistit, jestli místní instituce cestovního ruchu věnují propagaci poutnictví dostatečnou pozornost. Vzhledem k tomu, že předmětem tohoto specifického druhu cestovního ruchu jsou převážně nekomerční lokality, byli za cílovou skupinu dotazníků vybráni pracovníci regionálních informačních center a zaměstnanci odborů kultury obcí v Krkonoších a Podkrkonoší, ve kterých se tyto instituce nacházejí.

Cílem práce je:

- zjistit do jaké míry jsou poutní místa součástí cestovního ruchu v turistickém regionu Krkonoše a Podkrkonoší.

Teoretická východiska ukázala že, Česká republika je atraktivní z hlediska tradice, počtu a rozmanitosti církevních památek. Ovšem z dalšího zkoumání dostupných zdrojů vyplynulo, že místní instituce zabývající se cestovním ruchem nedokáží této skutečnosti náležitě využít. Tento problém byl zároveň potvrzen krátkým průzkumem nabídky italských a polských cestovních kanceláří nabízející produkty náboženského cestovního ruchu a podle agentury HelpTour také nedostatečným zájmem místních samospráv o náboženský turismus. Na základě těchto závěrů byly formulovány následující výzkumné otázky a hypotézy:

Výzkumná otázka č. 1:

- Zabývají se instituce cestovního ruchu v Krkonoších a Podkrkonoší propagací produktů náboženského turismu se zaměřením na poutnictví?

Hypotéza č. 1:

- Většina institucí cestovního ruchu v regionu nepropaguje sakrální stavby ve spojitosti s poutnictvím.

Otázky v dotazníku:

- Kolik produktů náboženského cestovního ruchu v současné době propagujete?
- Zaměřujete se trvale na propagaci některého poutního místa?
 - Pokud ano, o které poutní místo se jedná?

Kapitola věnující se historii a vzniku poutnictví poukázala na fakt, že poutnictví je historickým předchůdcem dnešního turismu a že poutnictví je dnes zahrnuto do specifického odvětví cestovního ruchu - do náboženského turismu. Náboženský turismus může, mimo jiné, sloužit také k vyrovnání sezónních výkyvů návštěvnosti regionu, které jsou pro Krkonoše typické.

Jak bylo zmíněno v kapitole Shrnutí teoretické části, instituce zabývající se cestovním ruchem zřejmě nepokládají církevní turismus za důležitý. Autorka práce proto předpokládá, že také instituce cestovního ruchu ve zkoumaném regionu dostatečně nepropagují sakrální stavby.

Výzkumná otázka č. 2:

- Věnují instituce cestovního ruchu zvláštní důraz na propagaci poutních míst v době náboženských svátků a v době konání poutí?

Hypotéza č. 2:

- Propagaci poutních míst ve významných dnech není věnována dostatečná pozornost.

Otázky v dotazníku:

- Rozšiřujete propagaci poutních míst více v době náboženských svátků a v době konání poutí?

Poutní místa mohou v době konání křesťanských svátků (Velikonoce, Vánoční svátky, apod.) nebo v termínu oficiální poutě k danému místu zaznamenat výrazně vyšší návštěvnost.

Autorka však soudí, že se instituce cestovního ruchu v Krkonoších a Podkrkonoší nezabývají větší propagací poutních míst v období konání svátků a poutí, ze stejného důvodu jako v předchozí výzkumné otázce.

Výzkumná otázka č. 3

- Spolupracují dotazované instituce s církvemi a cestovními kanceláři specializovanými na náboženský cestovní ruch v otázkách lepší propagace poutních míst?

Hypotéza č. 3

- Místní samospráva nespolupracuje s církvemi ani specializovanými cestovními kanceláři v otázkách lepší propagace poutních míst.

Otázky v dotazníku:

- Spolupracujete s církevními institucemi v otázkách lepší propagace poutních míst?
- Oslovila Vás někdy cestovní kancelář specializovaná na církevní turistiku?

Náboženský turismus a poutní obzvláště klade zvláštní nároky na poskytování služeb, které v zahraničí běžně zajišťují cestovní kanceláře zaměřené na religiózní turismus. Jedná se, mimo jiné, o speciální průvodce, kteří by měli disponovat širokými znalostmi napříč několika obory, jako je teologie, historie, geografie apod.

Předpokládáný nezájem o propagaci církevní turistiky a absence specializovaných cestovních kanceláří v České republice však autorku vede k domněnce, že spolupráce s církevními institucemi nebývá navazována.

Výzkumná otázka č. 4:

- Nachází se v regionu Krkonoše a Podkrkonoší lokalita s potenciálem stát se poutním místem významným alespoň na národní úrovni?

Hypotéza č. 4:

- Ve zkoumaném regionu se podle autorky nachází nízký počet takových míst.

Otázky v dotazníku:

- Nachází se podle vás v regionu Krkonoše a Podkrkonoší místo s potenciálem stát se významnějším poutním místem?
 - Pokud ano, které?

Ačkoli se ve zkoumaném regionu nenachází mnoho poutních míst, některá z nich mají, dle autorky, potenciál stát se významnými místy alespoň na národní úrovni. Pohled na jejich potenciál od osob zaměstnaných v rámci cestovního ruchu může být pro tuto práci přínosný.

4.3.2. Sběr informací a průběh šetření

Pro empirický výzkum bylo zvoleno dotazníkové šetření, které je podle Troušila a Jašíkové (2015, s. 87) jedním z nástrojů kvantitativního výzkumu. Dotazník se skládal z uzavřených, polouzavřených otevřených otázek, které slouží k vyjádření vlastního názoru dotazovaného. Dotazník byl vytvořen v online webové aplikaci www.click4survey.cz. Distribuce proběhla ve dnech 5. 10. – 14. 10. 2015 částečně elektronicky prostřednictvím procedur poskytovatele aplikace a částečně osobním dotazováním.

Za cílovou skupinu byly vybrány informační centra a odbory kultury obcí nacházející se v turistickém regionu Krkonoše a Podkrkonoší. Prvním úkolem bylo identifikovat, ve kterých obcích se tyto instituce nacházejí. Ve zkoumaném regionu se nachází celkem 140 obcí. Z dostupných internetových zdrojů byl vytvořen seznam 105 obcí, u nichž se podařilo nalézt kontaktní údaje na místní obecní úřad nebo informační centrum. Z celkového počtu 105 kontaktů se nepodařilo spojit s celkem 16 obecními úřady, jelikož se jednalo o malé obce, které nedisponují klasickým obecním úřadem. Celkem se podařilo telefonicky kontaktovat celkem 36 informačních center a 89 obecních úřadů. Z informací poskytnutých zástupci jednotlivých obecních úřadů bylo zjištěno celkem 13 obcí, které mají zřízené vlastní odbory kultury. Dotazník byl tedy distribuován do 36 informačních center a 16 odborů kultury. Průzkumu se nakonec rozhodlo zúčastnit celkem 48 institucí, což tvoří 92% ze všech oslovených informačních center a odborů kultury.

V průběhu telefonických hovorů byli pracovníci těchto institucí zároveň dotazováni, zda propagují některá poutní místa na svých internetových stránkách nebo v tištěných propagačních materiálech. Výsledky dotazování jsou pak uvedeny v kapitole Analýza propagace poutních míst. Výsledky dotazníkového šetření jsou interpretovány pomocí grafů s komentáři.

4.3.3. Interpretace výsledků šetření

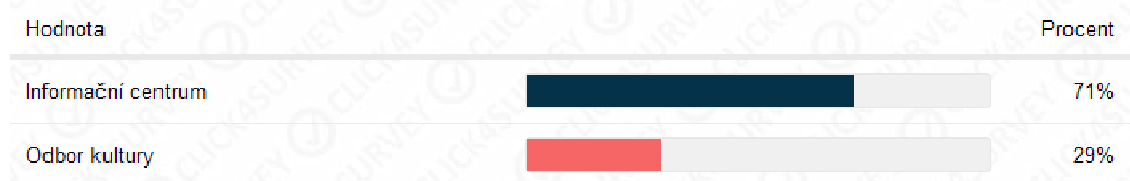
Profesní a osobní charakteristika respondentů

Zaměstnání

Průzkumu se zúčastnilo 48 pracovníků informačních center a odborů kultury v obcích spadajících do turistického regionu Krkonoše a Podkrkonoší. Celkem 34 respondentů (71%) byli pracovníci informačních center a zbylých 14 respondentů (29%) působí na odborech kultury obecních úřadů.

Graf 1: Rozdělení respondentů dle pracovního zařazení

1. Jste pracovníkem informačního centra nebo odboru kultury?



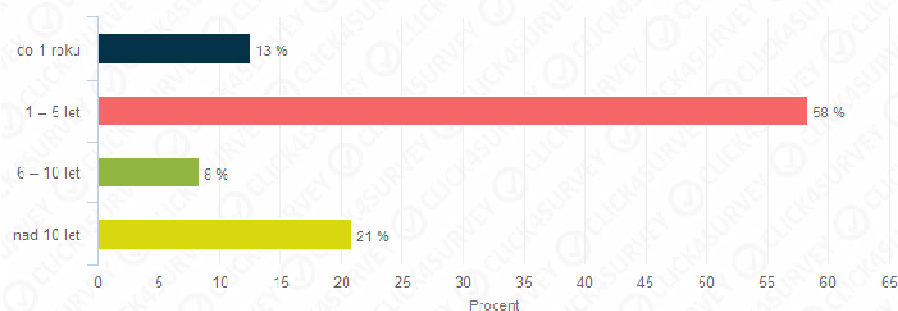
Zdroj: Vlastní zpracování

Délka praxe v cestovním ruchu ve zkoumaném regionu

Více než polovina (58%) oslovených určilo délku své praxe v cestovním ruchu v regionu Krkonoše a Podkrkonoší v rozmezí 1 – 5 let. Druhou nejpočetnější skupinu tvořili pracovníci s délkou praxe nad 10 let (21%). Respondentů s délkou praxe do 1 roku se průzkumu zúčastnilo 13% a nejmenší zastoupení měla skupina s délkou praxe 6 – 10 let (8%).

Graf 2: Délka praxe respondentů v cestovním ruchu ve zkoumaném regionu

2. Délka praxe v souvislosti s cestovním ruchem v regionu Krkonoše a Podkrkonoší.



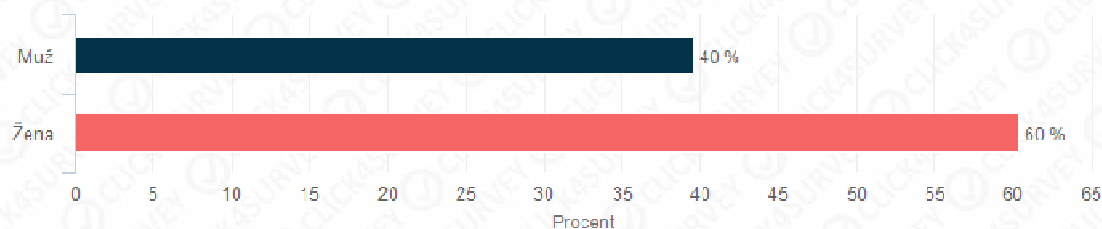
Zdroj: Vlastní zpracování

Pohlaví

Ze 48 účastníků průzkumu bylo 29 respondentů (60%) ženského pohlaví a zbylých 19 účastníků (40%) byli muži.

Graf 3: Genderové složení respondentů

14. Pohlaví:

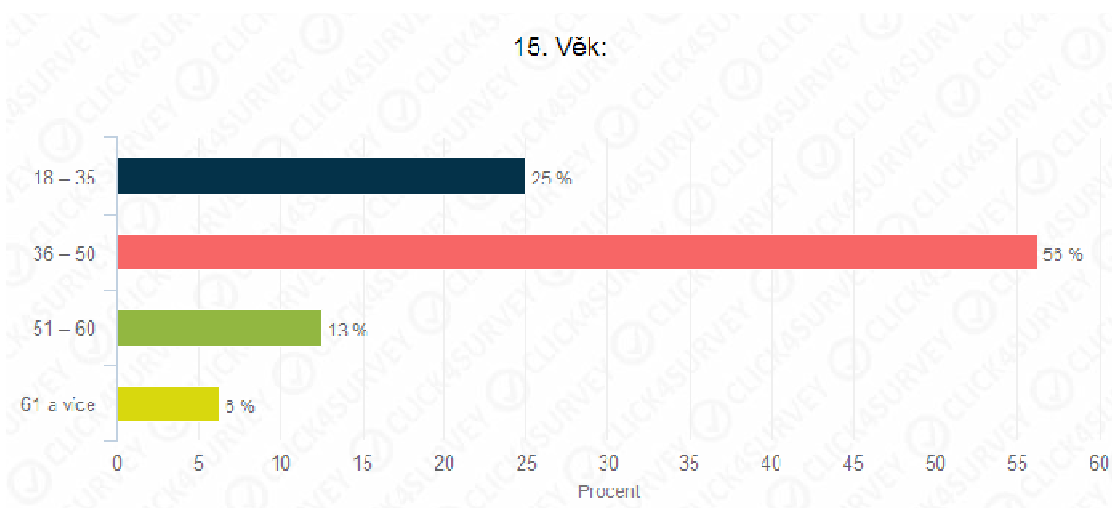


Zdroj: Vlastní zpracování

Věkové rozložení

Největší skupinu respondentů (56%) tvořily osoby ve věku od 36 do 50 let. Ve věku do 35 let se průzkumu zúčastnilo 25% osob a 13% respondentů uvedlo věk v rozmezí 51 – 60 let. Nejméně početnou skupinou (6%) pak byly osoby ve věku nad 61 let.

Graf 4: Věkové složení respondentů

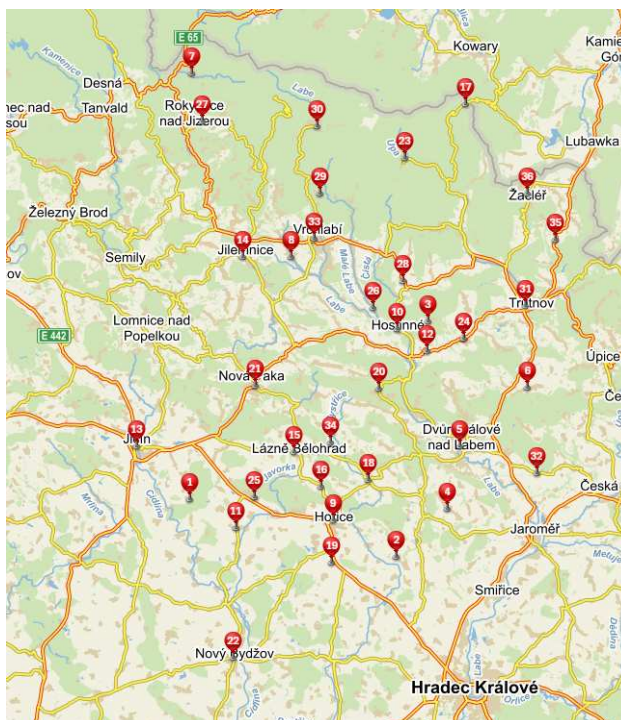


Zdroj: Vlastní zpracování

Bydliště

Respondenti měli v otázce č. 16 uvést místo svého bydliště. Pro prezentaci výsledků zvolila autorka mapové zobrazení, které ukazuje na rovnoměrné rozložení pobytu účastníků v celém zkoumaném regionu.

Obrázek 10: Znázornění míst bydliště účastníků průzkumu

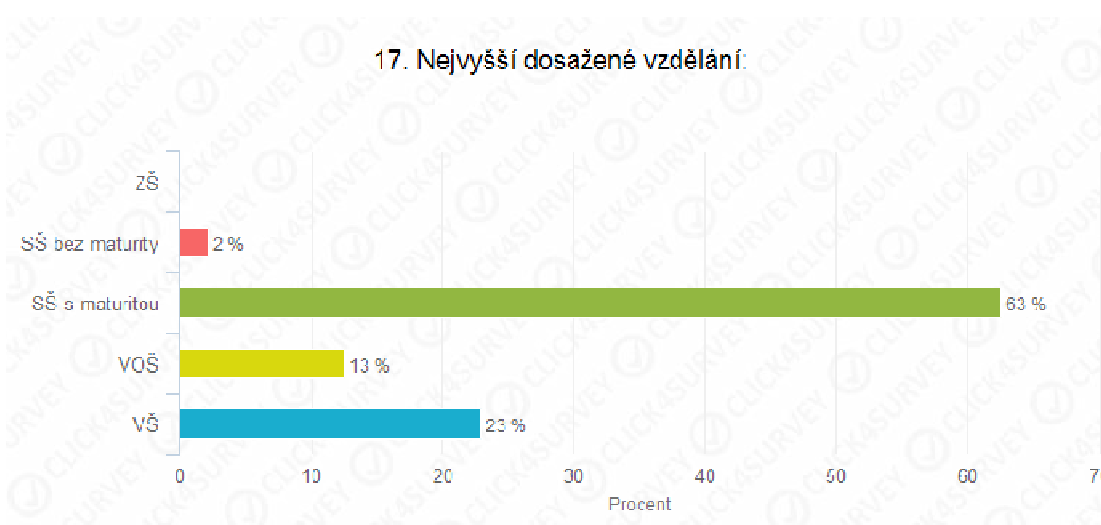


Zdroj: Vlastní zpracování

Nejvyšší dosažené vzdělání

Nejvíce účastníků průzkumu (63%) bylo tvořeno osobami se středoškolským vzděláním zakončeným maturitní zkouškou. Absolventi vyšších odborných škol tvořili 13% respondentů a vysokoškolští absolventi 23%. Pouze 1 účastník průzkumu vystudoval střední školu bez maturity a podle očekávání se průzkumu nezúčastnil nikdo se základním vzděláním.

Graf 5: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů



Zdroj: Vlastní zpracování

Náboženské vyznání respondentů

Většina respondentů (81%) uvedla, že nevyznávají žádné náboženství. Zbylých 19% pak uvedlo, že náboženství vyznávají, což odpovídá celorepublikové statistice uvedené v kapitole Náboženský turismus v České republice.

Graf 6: Podíl respondentů s náboženským vyznáním



Zdroj: Vlastní zpracování

Vnímaní pojmu náboženský cestovní ruch respondenty

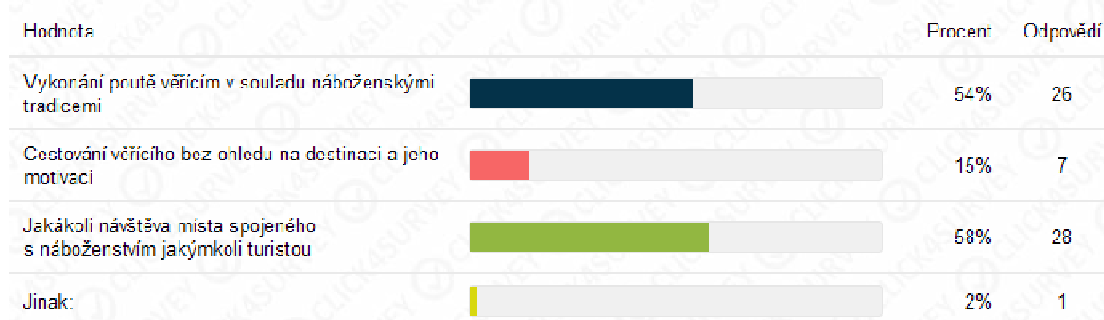
Účelem této otázky bylo zjistit, jakým způsobem je vnímán pojem náboženský cestovní ruch osobami, které přímo působí v oboru cestovního ruchu. Nabízené možnosti vycházejí z teoretických poznatků uvedených v kapitole Náboženský cestovní ruch, která ukázala, že tento pojem není jednotně vnímán ani samotnými odborníky zabývajícími se touto problematikou. Respondenti měli v této otázce možnost výběru více možností a vyjádření vlastního názoru na zkoumaný pojem.

Respondenti v téměř shodném počtu vybrali, že náboženský cestovní ruch vnímají jako vykonání poutě věřícím v souladu s náboženskými tradicemi (54%) nebo jako jakoukoli návštěvu místa spojeného s náboženstvím (58%). Pouze 15% odpovědí pak tvořila položka, že pod pojmem náboženský cestovní ruch si představují cestování věřícího bez ohledu na destinaci a jeho motivace. Jeden z respondentů pak zvolil možnost vyjádřit tento pojem vlastními slovy, ale uvedl, že pojem náboženský cestovní ruch „nijak“ nevnímá.

Výsledky této otázky ukazují, že definovat pojem náboženský cestovní ruch je věcí subjektivního názoru. Dále potvrzují závěry uvedené v teoretické části této práce, že bývají často zaměňovány definice poutního a náboženského turismu.

Graf 7: Vnímání pojmu náboženský cestovní ruch respondenty

3. Jak vnímáte pojem náboženský cestovní ruch? (Můžete vybrat více možností)



Zdroj: Vlastní zpracování

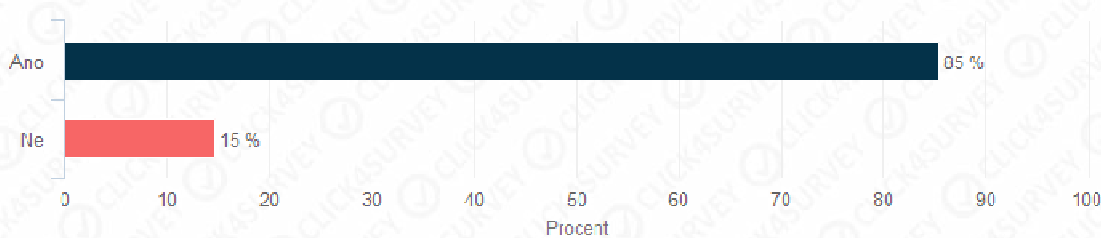
Povědomí respondentů o poutních místech ve zkoumaném regionu

Tato otázka měla za úkol zjistit, jakou mají respondenti znalost poutních míst v regionu Krkonoše a Podkrkonoší a zároveň by tato otázka měla doplnit kapitolu Lokality významné z hlediska poutnictví, která čerpala pouze z dostupných internetových a tištěných zdrojů.

Respondenti nejprve odpovídali na uzavřenou otázku č. 4, zda znají nějaká poutní místa nacházející se ve zkoumaném regionu. Menší část dotazovaných (15%) uvedla, že žádné takové poutní místo nezná. Zbýlých 85% poté mělo možnost pomocí otevřené otázky č. 5 vypsát libovolný počet a libovolnou formou jim známá poutní místa.

Graf 8: Znalost poutních míst ve zkoumaném regionu

4. Znáte nějaká poutní místa nacházející se v regionu Krkonoše a Podkrkonoší?



Zdroj: Vlastní zpracování

U otázky č. 5 bylo zaznamenáno celkem 50 různých odpovědí, které se ve většině případů vztahovaly ke konkrétním poutním místům, zatímco v 6 případech dotazovaní uvedli, že za poutní místa považují obecně kostely, kaple, křížové cesty a boží muka. Mezi respondenty je nejznámější poutní místo kaple sv. Vavřince na Sněžce, popř. Svatovavřínecká pouť na Sněžku (9 odpovědí). Druhou nejčetnější odpovědí pak byla obec Kocléřov se 6 záznamy. Zbylá poutní místa byla uvedena nejvýše třikrát.

Nevýhodou otevřených otázek, je možnost respondenta uvést jakoukoli, i nerelevantní, odpověď. Ačkoli se dotaz týká pouze regionu Krkonoše a Podkrkonoší, v jednom případě bylo uvedeno poutní místo Hejnice, které se nachází v Jizerských horách a do zkoumané oblasti tedy nepatří.

Tabulka 2: Poutní místa známá respondenty

ODPOVĚĎ	ČETNOST
Sněžka, Pout' na Sněžku, Kaplička sv. Vavřince na Sněžce	9
Kocléřov	6
Byšičky	3
Dolní Kalná kostel sv. Václava	3
Kaple a kostely	3
Kostel Panny Marie Malé Svatoňovice	3
Sv. František u Erlebachovy boudy	3
Vrch Tábor	3
Boží muka	2
Herlíkovický kostelík	2
Kaple sv. Josefa ve Strážném	2
Klášter Paulánů a kostel Nanebevzetí Panny Marie Nová Paka	2
Klášter ve Vrchlabí	2
Kostel sv. Gotharda	2
Kostel sv. Jana Křtitele a Panny Marie Ochránkyně města Dvůr Králové n/L	2
Zvičina - kostelík	2
Barokní kaple Kuks	1
Betlém u Hřibojed	1
Braunův betlém u Kuksu	1
Hejnice	1
Hořice - chrám Narození Panny Marie	1
Hořice - Masarykova věž samostatnosti	1
Chlum u Lomnice nad Popelkou	1
Kaple Morzinů	1
Kaple Smřice	1
Kaplička Stromkovice	1
Katolický kostel ve Špindlerově Mlýně	1

Kláster v Hostinném	1
Kostel Narození Panny Marie Trutnov	1
Kostel Nejsvětější Trojice Kuks	1
Kostel sv. Máří Magdalény ve Stupné	1
Kostel sv. Petra a Pavla Malá Úpa	1
Kostel Vrchlabí	1
Kostelík v Křižlicích	1
Křížová cesta 21. století Kuks	1
Křížová cesta Byšička	1
Křížová cesta u kostela sv. Petra a Pavla Konecchlumí	1
Křížová cesta u Malých Svatoňovic	1
Křížové cesty	1
Lázně pod Zvičinou - kaplička	1
Lomnice nad Popelkou	1
Malé Svatoňovice	1
Miletínské lázně - kaplička	1
Pout' do Zlatnice	1
Poutní místo u Borovnice	1
Smírčí kříže Vlčkovice	1

Zdroj: Vlastní zpracování

Propagace produktů náboženského turismu dotazovanými institucemi

Soubor otázek č. 6 až č. 12 se respondentů dotazoval, zda jsou poutní místa dostatečně propagována a zda na propagaci spolupracují s dalšími institucemi. Analýza odpovědí na otázky č. 8 a č. 9 by měla ukázat, jestli nabídka propagovaných poutních míst koreluje s poptávkou samotných turistů, resp. poutníků.

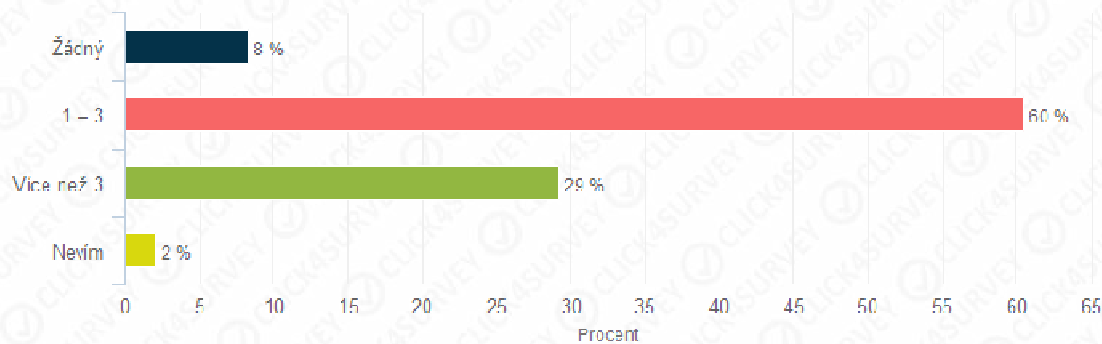
Počet propagovaných produktů náboženského turismu

Účelem této otázky bylo, aby dotazovaní vyjádřili, kolik produktů náboženského turismu v současné době jejich instituce propaguje. Produktem náboženského cestovního ruchu byly myšleny jakékoli sakrální stavby propagované informačním centrem nebo odborem kultury v oficiálních tištěných nebo elektronických propagačních materiálech.

Nadpoloviční většina respondentů (60%) odpověděla, že v současné době propagují 1 – 3 produkty. Více než 3 produkty propaguje 29% informačních center nebo odborů kultury a žádný produkt nemá v nabídce 8% tázaných institucí. Jeden z respondentů (2%) pak na otázku odpovědělo, že neví.

Graf 9: Počet produktů náboženského turismu propagovaných dotazovanou institucí

6. Kolik produktů náboženského cestovního ruchu (myšleno kostely, kapličky, křížové cesty, apod.) v současné době propagujete?



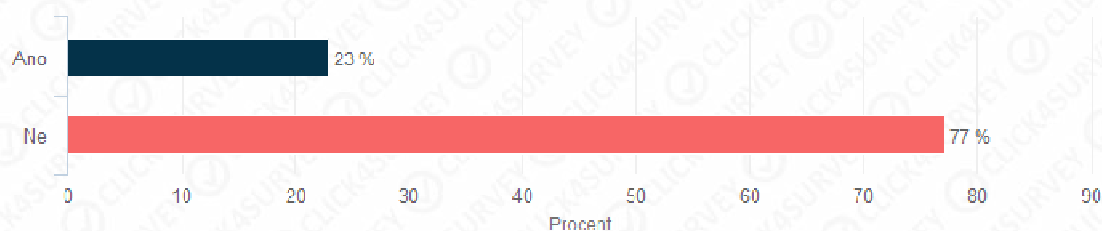
Zdroj: Vlastní zpracování

Trvalá propagace poutních míst

Vedle propagace obecně sakrálních staveb, která byla zkoumána v předchozí otázce, odpovídali respondenti, zda se trvale zaměřují na propagaci některých poutních míst. Na uzavřenou otázku (č. 7) odpovědělo celkem 11 respondentů (23%) kladně a 77% uvedlo, že se na trvalou propagaci poutních míst nezaměřují.

Graf 10: Trvalá propagace poutních míst

7. Zaměřujete se trvale na propagaci některých poutních míst?



Zdroj: Vlastní zpracování

Otevřená otázka (č. 8) umožnila vypsát konkrétní poutní místa a bylo tak na respondentově subjektivním posouzení, které propagované sakrální stavby za poutní místa označí.

Tabulka 3: Trvale propagovaná poutní místa

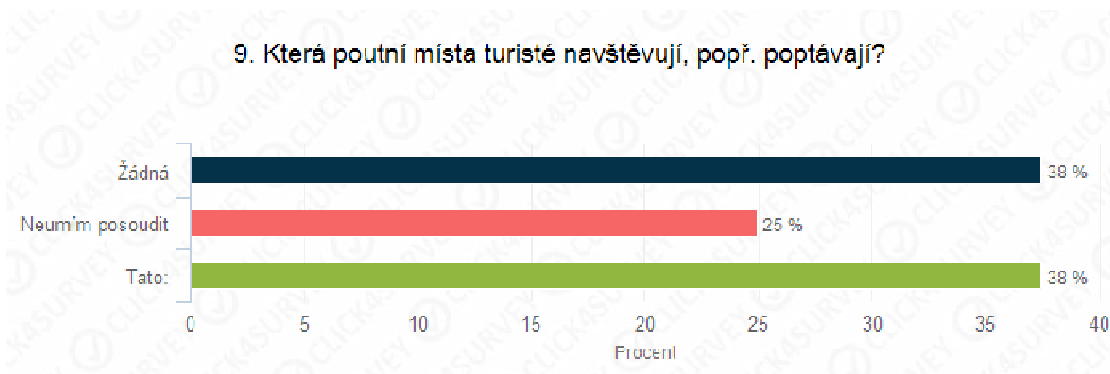
ODPOVĚĎ	ČETNOST
Kostelík Byšičky	2
Braunův Betlém	1
Domov sv. Josefa v Žirči	1
Herlíkovický kostel	1
Kaple sv. Anny a křížová cesta v Horním Maršově	1
Kaple sv. Anny v Prkenném Dole	1
Kaple sv. Josefa ve Strážném	1
Kostel Narození Panny Marie ve Trutnově	1
Kostel Narození Panny Marie, kostel CČSH v Hořicích	1
Kostel Nejsvětější Trojice v Kuksu	1
Kostel Nejsvětější Trojice v Žacléři	1
Kostel sv. Petra a Pavla v Malé Úpě	1
Kostel Wang v Karpaczi	1
Křížová cesta 21. století	1
Miletínské lázně- kaplička, Lázně pod zvičinou- kaplička, Zvičina- kostelík	1
Pět menších kapliček v okolí Rokytnice n/J, boží muka, kříže, kostel sv. Michaela	1
Poutní kostel, studánka, křížová cesta v Kocleřově	1
Poutní vrch sv. Gotharda	1
Socha Madony s děťátkem v Kuksu	1

Zdroj: Vlastní zpracování

Poptávka po poutních místech

V otázce č. 9 měli respondenti vyjádřit své zkušenosti z praxe a vyjádřit se, která poutní místa turisté v jejich spádové oblasti navštěvují nebo poptávají. Současný stav nedokázalo posoudit 25% odpovídajících a 38% jich odpovědělo, že žádná taková poutní místa jim nejsou známa. Zbylých 38% pak mělo možnost tato poutní místa vypsat.

Graf 11: Vnímání pojmu náboženský cestovní ruch respondenty



Zdroj: Vlastní zpracování

V odpovědích se opět vyskytly 3 odpovědi obecného charakteru. Jednotlivá poutní místa se v odpovědích vyskytla nejvýše v 1 případě, kromě Křížové cesty 21. století u Kuksu, která byla uvedena ve dvou dotaznících. V otázce č. 8 i v otázce č. 9 se vyskytlo jedno zahraniční poutní místo, a to Kostel Wang v polské Karpaczi, který uvedl respondent působící v informačním centru obce Malá Úpa.

V tabulce jsou červeně označené odpovědi, které dotazovaní vypsalí také v otázce na trvalou propagaci poutních míst (č. 8) a lze tedy předpokládat, že tato poutní místa jsou vzhledem k poptávce efektivně propagována. Zbylá poutní místa, na druhou stranu, ukazují, že místní instituce zabývající se cestovním ruchem patrně ignorují poptávku po sakrálních stavbách a nevěnují dostatečnou pozornost jejich propagaci.

Tabulka 4: Navštěvovaná nebo poptávaná poutní místa

ODPOVĚĎ	ČETNOST
kostely, kaple, smírčí kříže, různá	3
Křížová cesta 21. století	2
Braunův Betlém	1
Herlíkovický kostel	1
Kamenné kříže v Pecce a okolí	1
Kaple sv. Josefa ve Strážném	1
Kaple sv. Václava v Harrachově	1
Katolický kostel ve Špindlerově Mlýně	1
Kocleřov	1
Kostel Narození Panny Marie v Hořicích	1
Kostel Narození Panny Marie v Trutnově	1
Kostel Nejsvětější Trojice v Kuksu	1
Kostel sv. Bartoloměje v Pecce	1
Kostel sv. Josefa ve Vlčkovcích v Podkrkonoší, místní kaple a boží muka	1
Kostel sv. Petra a Pavla v Malé Úpě	1
Kostel Wang v Karpaczi	1
Libice n/C	1
Stupenský kostelíček	1
Sv. František u Erlebachovy Boudy	1
Svatovavřínecká pout'	1
Vrch Tábor	1
Zvičina - živý betlém v kapli	1

Zdroj: Vlastní zpracování

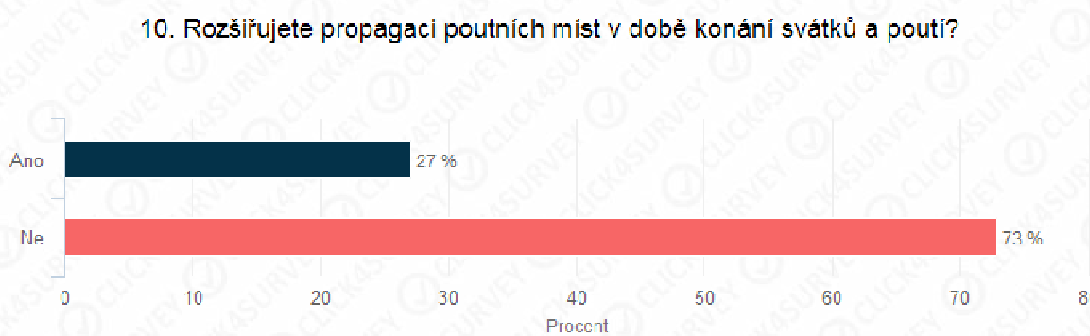
Rozšiřování propagace poutních míst v době konání svátků a poutí

Poutní místa nabývají na důležitosti v době konání tradičních poutí a náboženských svátků. Jejich vhodná a cílená propagace může být efektivním nástrojem pro výrazné zvýšení jejich návštěvnosti v těchto obdobích.

Výrazná většina respondentů (73%) uvedla, že propagaci poutních míst žádným způsobem nerozšiřují, zatímco 13 účastníků (27%) průzkumu na tuto otázku odpovědělo kladně.

Statistický výstup této otázky lze porovnat s výslednými čísly otázky č. 7, která se zabývala trvalou propagací poutních míst. Z tohoto porovnání vyplývá, že 2 dotazované instituce rozšiřují propagaci poutních míst v době konání poutí a svátku, ačkoli žádné poutní místo trvale nepropagují. Tuto skutečnost lze přičíst nepozornosti dotazovaných při vyplňování dotazníku, na druhou stranu se však nemusí nutně jednat o rozpor.

Graf 12: Rozšiřování propagace poutních míst v době konání svátků a poutí



Zdroj: Vlastní zpracování

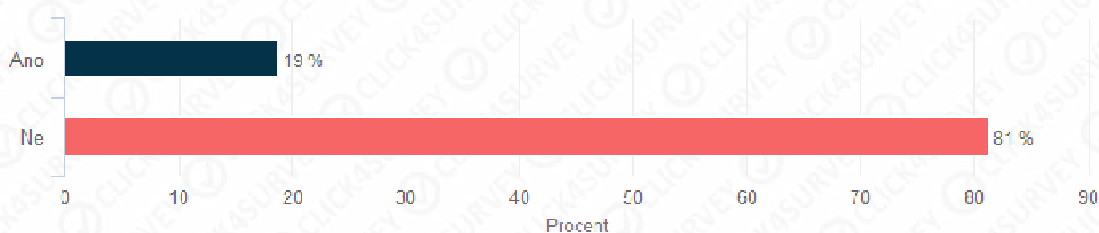
Spolupráce s církevními institucemi

Hlavním specifikem náboženského turismu je, že jeho předmětem nejsou komerční objekty, ale sakrální stavby, které bývají ve většině případů majetkem církevních institucí. Z tohoto pohledu by měly instituce cestovního ruchu spolupracovat s církvemi, jelikož obě strany mají zájem na zvyšování návštěvnosti těchto objektů.

Respondenti se v 81% případech vyjádřili, že s církevními institucemi na zlepšování propagace nespolupracují, zatímco 19% uvedlo, že spolupráci navazují.

Graf 13: Spolupráce s církevními institucemi

11. Spolupracujete s církevními institucemi v otázkách lepší propagace poutních míst?



Zdroj: Vlastní zpracování

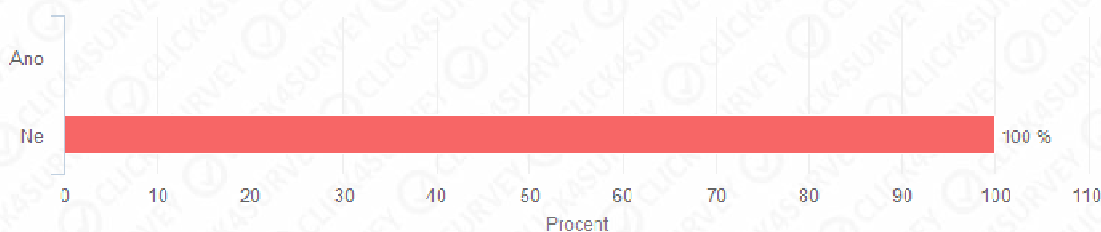
Spolupráce s cestovními kancelářemi specializovanými na církevní turistiku

V zahraničí existují cestovní kanceláři zaměřující se na církevní turistiku. Tyto kanceláře dokážou svým klientům nabídnout služby specifické pro tento druh turismu. V České republice se autorce této práce podařilo nalézt pouze jedinou cestovní kancelář, vystupující pod značkou Magni, která se zaměřuje na dlouhodobou podporu kulturního cestovního ruchu se zvláštním zaměřením na poznávání bohaté duchovní tradice křesťanství a židovství na území České republiky.

Respondenti ve všech 48 případech (100%) odpověděli, že je žádná taková cestovní kancelář nikdy neoslovila.

Graf 14: Spolupráce s cestovními kancelářemi specializovanými na církevní turistiku

12. Oslovila Vás někdy cestovní kancelář specializovaná na církevní turistiku?



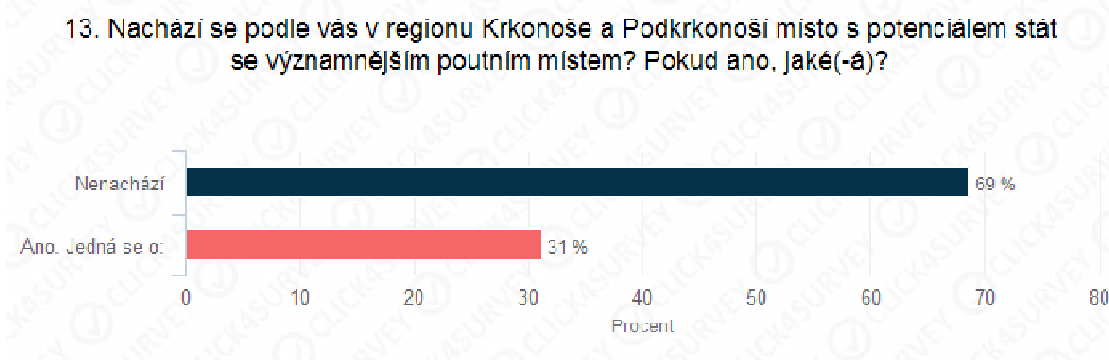
Zdroj: Vlastní zpracování

Názor respondentů na potenciál poutních míst ve zkoumaném regionu

Respondenti měli v této otázce subjektivně vyjádřit, která poutní místa mají dle jejich názoru potenciál stát se významnějším poutním místem z pohledu cestovního ruchu v regionu Krkonoše a Podkrkonoší.

Ve většině případů (69%) se dotazovaní shodli, že žádné takové místo se ve zkoumaném regionu nenachází. Zbýlých 31% respondentů odpovědělo kladně a uvedlo, o která poutní místa se jedná.

Graf 15: Potenciálně významná poutní místa v regionu Krkonoše a Podkrkonoší



Zdroj: Vlastní zpracování

Ve 2 případech se v dotazníku vyskytla odpověď, že respondent není schopen posoudit nebo neví, zda se takové poutní místo v regionu vyskytuje, ačkoli je toho názoru, že takové místo existuje. Nejčtenější odpovědí pak byla Sněžka, popř. Svatovavřínecká pouť na Sněžku, která byla uvedena v 5 dotaznicích. Ve 2 případech pak byly za taková poutní místa označeny Hostinné, Klášter v Nové Pace a Kuks. Zbylá poutní místa se v dotazníku vyskytla nejvýše v 1 případě.

Z odpovědí je nutné vyřadit údajné poutní místo Vkanov, které autorka nedohledala a předpokládá tak, že jde o chybně zapsaný údaj respondentem.

Tabulka 5: Potenciálně významná poutní místa

ODPOVĚĎ	ČETNOST
Sněžka, Pout' na Sněžku	5
Hostinné	2
Klášter v Nové Pace	2
Nejsem schopna posoudit, nevím	2
Barokní areál v Kuksu	1
Braunův betlém u Kuksu	1
Kocleřov	1
Kostel sv. Jana Křtitele ve Dvoře Králové	1
Kostel sv. Jana Nepomuckého ve Svobodě n/Ú	1
Kostel sv. Marie ve Vítězné	1
Vkanov	1

Zdroj: Vlastní zpracování

4.3.4. Zhodnocení telefonického dotazování obecních úřadů

Dotazníkovému šetření předcházelo telefonické kontaktování informačních center a obecních úřadů, které mělo jako sekundární úkol zjistit, zda tyto instituce propagují ve svých tištěných nebo elektronických propagačních materiálech sakrální stavby a poutní místa.

Celkem bylo autorkou telefonicky kontaktováno 89 obecních úřadů. V celkem 25 případech (28%) uvedli zástupci kontaktovaných obecních úřadů, že ve svých tištěných propagačních materiálech propagují nějakou sakrální stavbu nebo poutní místo, a v celkem 35 případech (39%) sdělili, že tyto stavby propagují na internetových stránkách obce. Autorka následně provedla průzkum oficiálních webových stránek všech kontaktovaných obcí, aby porovнала sdělené údaje se skutečným stavem. Tištěné propagační materiály nebyly z důvodu náročnosti na sběr zkoumány. Průzkum internetových stránek byl prováděn ve dnech 12. 10. – 24. 10. 2015. Průzkumem pak byly zjištěny následující nesrovnalosti ve výpovědích respondentů a skutečným stavem na oficiálních webových stránkách obcí:

Tabulka 6: Nesrovnalosti telefonického dotazování

OBEC	PROPAGACE SAKRÁLNÍCH STAVEB (ODPOVĚĎ RESPONDENTA)	PROPAGOVANÉ SAKRÁLNÍ STAVBY (SKUTEČNÝ STAV)
Dolní Branná	Ne	Kaplička sv. Josefa, kostel sv. Jiří
Choteč	Ne	Kostel sv. Mikuláše
Choustníkovo Hradiště	Ne	Kostel Povýšení sv. Kříže
Klásterská Lhota	Ano	Pouze zmiňován v historii obce a fotogalerii
Kohoutov	Ano	Pouze fotografie
Milovice u Hořic	Ne	Kostel sv. Petra a Pavla, socha sv. Jana Nepomuckého, socha Panny Marie Immaculaty, Socha sv. Františka z Pauly, Cyrilometodějský kříž
Tetín	Ano	Pouze fotografie
Vidochov	Ano	Pouze fotografie
Vlčkovice v Podkrkonoší	Ne	Kostel sv. Josefa
Zdobín	Ano	Pouze fotografie kamenného kříže

Dalším údajem sděleným jedním ze zástupců obce, který neodpovídá zjištěným skutečnostem, byla výpověď zástupce obce Borovnice. Ten uvedl, že se dne 23. 8. 2015 konal první ročník Poutě do Zlatnice, ovšem autorce se podařilo zjistit, že se tato pouť koná již od roku 2010, jak autorka uvádí v kapitole Lokality významné z hlediska poutnictví.

Průzkum oficiálních internetových stránek obcí dále ukázal na nedostatky v některých webových prezentacích, které tak současně ovlivňují i případnou propagaci sakrálních staveb. Např. obce Stanovice a Borovnička prezentují svou obec nedokončenými webovými stránkami, konkrétně v sekci dějin obce, kde se nenachází žádná relevantní informace a v době provádění průzkumu zde nebyly žádné informace doplněny. Podobně na tom byly také stránky obce Bílsko u Hořic, kde nebyla dokončena sekce o blízkém okolí obce.

Neefektivní propagaci také přispívá nepřehlednost webových stránek. K nejméně přehledným patřily především stránky obce Kohoutov a Borovnice, kde je velice obtížná orientace. Také stránky obcí Dobrá Voda u Hořic a Boháňka patřily k těm méně přehledným. Naopak k nejkvalitnějším patřily stránky obce Horní Maršov, které mají výborně zpracovány informace o místních památkách. K dalším kvalitním webovým prezentacím potom patřily obce Černý Důl, Cerekvice n/B, Žaclěř, Vlčkovice v Podkrkonoší a Šárovцова Lhota.

5. Shrnutí výsledků

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, zda jsou náboženský turismus a poutnictví součástí cestovního ruchu v Krkonoších a Podkrkonoší. Pro výzkum bylo zvoleno dotazníkové šetření, v jehož rámci byli osloveni zástupci informačních center a odborů kultury obcí ve zkoumaném regionu.

Samotné distribuci dotazníků předcházelo telefonické dotazování zástupců obcí, zda ve svých tištěných a internetových propagačních materiálech propagují církevní památky nebo sakrální stavby. Většina obcí uvedla, že církevní památky nijak nepropaguje. Veškeré odpovědi pak autorka podrobila porovnání se skutečným stavem a zjistila několik nesrovnalostí ve výpovědích respondentů oproti skutečnému stavu.

V rámci samotného dotazníkového šetření pak byly potvrzeny, nebo vyvráceny následující hypotézy:

„Většina institucí cestovního ruchu v regionu nepropaguje sakrální stavby ve spojitosti s poutnictvím.“

Odpovědi na otázky č. 6 a č. 7 ukázaly, že hypotézu č. 1 nelze potvrdit ani vyvrátit. Téměř 90% respondentů uvedlo, že propagují některou z církevních staveb, ale pouze 23% trvale propaguje některá poutní místa. Nelze tedy kategoricky konstatovat, že sakrální stavby nejsou propagovány.

„Propagaci poutních míst ve významných dnech není věnována dostatečná pozornost.“

Lze konstatovat, že hypotéza č. 2 byla vyvrácena. Ačkoli pouze 23% dotazovaných obcí a informačních center trvale propaguje některé poutní místo, naopak 27% respondentů uvedlo, že propagaci rozšiřují v době konání svátků a poutí. Ukazuje se tedy, že pokud již je poutní místo propagováno, je jeho propagace rozšiřována také ve významných dnech.

„Místní samospráva nespolupracuje s církvemi ani specializovanými cestovními kancelářemi v otázkách lepší propagace.“

Otázky č. 11 a č. 12 hypotézu č. 3 opět jednoznačně nepotvrzují ani nevyvracejí. Ukázalo se, že většina institucí, které propagují některá poutní místa, spolupracuje s církví na jejich propagaci. Na druhou stranu žádnou z institucí nikdy neoslovila žádná cestovní kancelář zaměřená na religiózní turistiku.

„Ve zkoumaném regionu se nachází spíše nízký počet lokalit s potenciálem stát se poutním místem alespoň národního významu.“

Hypotéza č. 4 předpokládala, že v Krkonoších a Podkrkonoší nachází menší počet poutních míst s potenciálem stát se významnými alespoň na národní úrovni. Celkem 9 různých relevantních odpovědí hypotézu spíše potvrzuje. Autorka je toho názoru, že mezi významná poutní místa v České republice by se v budoucnosti mohly zařadit především Pouť na Sněžku a areál hospitalu Kuks, který se v posledních letech stává významným regionálním kulturním centrem.

6. Závěry a doporučení

Bakalářská práce měla za cíl zjistit, zda a v jaké míře je poutnictví součástí cestovního ruchu v turistickém regionu Krkonoše a Podkrkonoší. Teoretická část se věnuje vzniku a vývoji křesťanského poutnictví v Evropě a Čechách. Jedna z kapitol se dále věnuje rozdělení poutních míst podle osoby či události, které tato místa uctívají, a uvádí nejvýznamnější místa v České republice a ve zkoumaném regionu. Druhá polovina teoretické části se pak věnuje vymezení náboženského cestovního ruchu, jehož je poutnictví součástí. Ukazuje především na rozdíly ve vnímání náboženského turismu v Evropě a České republice, které autorka spojuje hlavně se snižujícím se počtem věřících u nás a nezájmem institucí cestovního ruchu o náboženský turismus. Shrnutí teoretických východisek se pak zaměřuje na ověření těchto předpokladů průzkumem internetových stránek italských a polských cestovních kanceláří zaměřených na religiózní cestování. Průzkum ukázal, že větší zájem o Českou republiku reflektuje nabídka polských cestovních kanceláří, ačkoli agentura CzechTourism v roce 2010 tvrdila, že se na italské cestovní kanceláře speciálně zaměřuje. Na základě průzkumu lze také konstatovat, že v nabídkách zahraničních zájezdů výrazně převažují pražské církevní památky. Na konci shrnutí je také potvrzeno, že české instituce zabývající se cestovním ruchem nemají o náboženský turismus zájem, což dokládá vyjádření agentury HelpTour.

Stěžejní částí celé práce je pak empirická část. V ní jsou nejprve geograficky vymezeny oblasti Krkonoše a Podkrkonoší a dále stručně charakterizovány z pohledu cestovního ruchu. V další kapitole pak autorka identifikuje současná poutní místa nacházející se ve zkoumaném regionu. Jelikož se zdroje významným způsobem lišily v tom, jaké sakrální stavby zařadily mezi poutní místa, vytvořila autorka vlastní kritéria pro zařazení lokality mezi současná poutní místa. V seznamu lokalit se tak objevila pouze místa, která byla uvedena alespoň ve dvou zdrojích, nebo se podařilo zjistit, že se na daném místě konají pravidelné poutě.

Podstatná část empirické části se věnuje dotazníkovému šetření mezi zástupci informačních center a odborů kultury obcí nacházejících se ve zkoumaném regionu. Celkem bylo osloveno 36 informačních center a 16 odborů kultury, kterým byl dotazník distribuován prostřednictvím internetové aplikace www.click4survey.cz. Průzkumu se nakonec zúčastnilo celkem 48 oslovených institucí. Šetření ukázalo, že většina dotazovaných institucí se nezaměřuje na propagaci poutních míst. Na druhou stranu

instituce, které tak činí, rozšiřují propagaci poutních míst v době konání poutí a svátků. Také spolupráce s církvemi v otázkách propagace poutních je u těchto institucí běžnou praxí. Naopak všichni respondenti se shodli, že nikdy nespolupracovali s cestovní kanceláří specializovanou na náboženský turismus. Na závěr dotazníku měli dotazovaní uvést poutní místa, která se podle jejich názoru mohou v budoucnu stát významnými. Autorka mezi taková místa zařadila hospital Kuks a Sněžku, kam se každoročně pořádá Svatovavřínecká pouť.

Dotazníkovému šetření předcházelo telefonické kontaktování obecních úřadů ve zkoumaných regionech, jehož primárním úkolem bylo zjistit, zda mají zřízené odbory kultury. Sekundárním úkolem bylo dotazování, zda obce ve svých tištěných a internetových propagačních materiálech propagují sakrální stavby a poutní místa. Z celkem 89 odpovědí vyplývá, že nadpoloviční většina obcí (61%) sakrální stavby nemají nebo je nepropagují. Autorka následně provedla průzkum oficiálních internetových stránek obcí za účelem porovnat výpovědi se skutečným stavem. Autorka zjistila, že v 10 případech se výpovědi se skutečným stavem neshodovaly. Příčinou může být neznalost vlastních propagačních materiálů nebo neschopnost dotazovaného posoudit, zda okrajová zmínka o sakrální stavbě je její propagací.

Autorka doporučuje rozšířit nabídku produktů církevního turismu o poutní cestu po vzoru „*Via Sacra*“, která zahrnuje také několik poutních míst v severních Čechách (např. Hajnice) a pokračuje do Polska a Německa. Analýza realizace této poutní cesty by pak mohla být vhodným rozšířením této bakalářské práce.

7. Seznam použitých zdrojů

7.1. Tištěné zdroje

DVOŘÁČEK, Petr. *Posvátná místa zemí Koruny české, aneb, Putování k menhirům a pohanským svatyním, na posvátné hory a k léčivým pramenům, po stopách světců a zázračných uzdravení na prahu třetího tisíciletí po Kristu*. Olomouc: ANAG, 2011, 191 s. ISBN 978-80-7263-672-3.

KUČERA, Zdeněk (ed.). *Katolická poutní místa v Česku na počátku 21. století: podle konání poutě během kalendářního roku*. 1. vyd. V Praze: Nakladatelství P3K, 2012, 1 mapa. ISBN 978-80-87343-10-4.

KOUTECKÁ, Helena. *Stručný místopis mariánské úcty v Čechách a na Moravě*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010, 141 s. ISBN 978-80-7367-711-4.

Královéhradecký kraj: Církevní památky a poutní místa. Hradec Králové, 2005.

NORMAN, Alex. *Spiritual tourism: travel and religious practice in western society*. London: Continuum, ©2011. x, 239 s. Continuum advances in religious studies. ISBN 978-1-4411-5044-8.

OHLER, Norbert. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002, 229 s. Kulturní historie. ISBN 80-702-1510-0.

RŮŽIČKOVÁ, Lucie. *Projekt na podporu rozvoje poutní turistiky v České republice: Miniveletrh poutních míst ve městě Kroměříž*. Zlín, 2013. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta managementu a ekonomiky.

TIMOTHY, Dallen J a OLSEN, Daniel. *Tourism, religion, and spiritual journeys*. New York: Routledge, 2005, xiv, 285 pages. ISBN 0415354455.

TROUSIL, Michal a Veronika JAŠÍKOVÁ. *Úvod do tvorby odborných prací*. Vyd. 2., rozš. Hradec Králové: Gaudemaus [i.e. Gaudeamus], 2015, 240 s. ISBN 978-80-7435-542-4.

Východočeský sborník historický 23. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, 2013, (23). ISSN 1213-1733.

ZELÉNKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.

7.2. Elektronické zdroje

Církevní turistika [online]. ©2014. [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://www.cirkevnuturistika.cz/>

COLEMAN, Simon Michael. Pilgrimage. *ENCYCLOPÆDIA BRITANNICA* [online]. ©2015 [cit. 2015-10-15]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/topic/pilgrimage-religion>

ČSÚ. *Český statistický úřad: Turistické oblasti a regiony* [online]. 06.10.2015 [cit. 2015-10-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

DE SMEDT, Cédric. Eurobarometer 73.1: BIOTECHNOLOGY. *Microsoft Word - ReportSP5816EB731RTDbiotechnologyEN_ALL CHAPTERS_v2* [online]. 2010, (73.1): 385 [cit. 2015-10-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_341_en.pdf

ERICKSON, Lori. History of the Pilgrimage to Santiago de Compostela. *Spiritual travels* [online]. ©2010-2015 [cit. 2015-10-15]. Dostupné z: <http://www.spiritualtravels.info/articles-2/europe-2/introduction/history-of-the-pilgrimage-to-santiago-de-compostela/>

Farnost Dvůr Králové n. L.: Bohoslužby [online]. ©2012. [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://www.farnost-dvur-kralove.cz/bohosluzby/>

Farnost Malé Svatoňovice: Bohoslužby. ©2001-2014. *Farnost Malé Svatoňovice: Malé Svatoňovice mariánské poutní místo „u studánky“ na úpatí Jestřebích hor* [online]. [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://svatonovice.sweb.cz/bohosluzby.htm>

Helptour.cz [online]. ©2002-2010 [cit. 2015-10-15]. Dostupné z: <http://www.helptour.cz/>

INTEGROVANÁ STRATEGIE ROZVOJE REGIONU KRKONOŠE. *Krkonoše.eu: Oficiální turistické stránky Krkonoš* [online]. 2012 [cit. 2015-10-26]. Dostupné z: <http://rozvoj.krkonoše.eu/docs/14-38/ISRR%20Krkono%C5%A1e%20-%20A.%20Situa%C4%8Dn%C3%AD%20anal%C3%BDza%20VP.pdf>

Kostel Proměnění Páně na hoře Tábor. *Lomnice nad Popelkou: Oficiální web města* [online]. 15.8.2015 [cit. 2015-10-26]. Dostupné z: <http://www.lomnicenadpopelkou.cz/kostel-promeneni-pane-na-hore-tabor/d-7810>

Křížová cesta na Svatý kopeček. *Mikulov*. [online]. © 2008 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://www.mikulov.cz/turistika/pamatky-a-prohlidkove-objekty/cirkevni-pamatky/krizova-cesta-na-svaty-kopecek/>

Mapa turistických regionů a oblastí, kontakty. *CzechTourism*. [online]. © 2005-2013 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz/institut-turismu/podpora-subjektu-v-cestovnim-ruchu/spoluprace-s-regiony/mapa-turistickych-regionu-a-oblasti,-kontakty/>

Mariánské poutní místo. ©2003-2015. *Obec Vítězná* [online]. [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://www.vitezna.cz/obec/historie/marianske-poutni-misto.html>

Mojmír Mikula. Náboženský cestovní ruch Mojmír Mikula. *Slidegur.com*. [online]. 14.3.2011 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://slidegur.com/doc/1702203/n%C3%A1bo%C5%BEensk%C3%BD-cestovn%C3%AD-ruch-mojm%C3%ADr-mikula>

Náboženství v Evropě. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 7. 6. 2015 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1bo%C5%BEenstv%C3%AD_v_Evrop%C4%9B

Nová Paka: Poutní místa. ©1996–2015. *Česká televize* [online]. [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185264473-poutni-mista/308298380210011-nova-paka/>

Ostatní: Svatovítská pouť Borovnice. *Kulturní portál Nové Paky a okolí* [online]. ©2007 [cit. 2015-10-25]. Dostupné z: <http://www.kultura-novapaka.cz/index.php?detail=svatovitska-pout-borovnice>

Památky UNESCO – sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci. *Národní památkový ústav*. [online]. © 2003-15 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://www.npu.cz/vystava-unesco/olomouc/>

PILGRIMAGE STATISTICS – ANNUAL FIGURES. *ARC: Alliance of Religions and Conservation* [online]. 2011 [cit. 2015-10-15]. Dostupné z: <http://www.arcworld.org/downloads/ARC%20pilgrimage%20statistics%20155m%2011-12-19.pdf>

POBOŘILOVÁ, Adéla. Papežskou mši v Boleslavi sledovalo padesát tisíc poutníků. *Česká televize* [online]. 2009 [cit. 2015-10-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1382674-papezskou-msi-v-boleslavi-sledovalo-padesat-tisic-poutniku>

POMYKAL, Jan. Církevní turistika – trend budoucnosti? *COT business: Odborný portál pro cestovní ruch* [online]. 2010 [cit. 2015-10-15]. Dostupné z: <http://www.areopag.cz/content/cirkevni-turistika-%E2%80%93-trend-budoucnosti>

Poutní kostel Proměnění Páně na hoře Tábor. ©2009-2015. *Vikariát Jilemnice* [online]. [cit. 2015-10-26]. Dostupné z: http://www.vikariatjilemnice.cz/budova/45/Poutni_kostel_Promeneni_Pane_na_hore_Tabor

SLOWIKOWSKI, Karol. 10 Top Pilgrimage Sites in Europe. *Religious Travel Planning Guide: Travel Solutions for Religious Group Leaders* [online]. [cit. 2015-10-15]. Dostupné z: <http://religioustravelplanningguide.com/10-top-pilgrimage-sites-in-europe/>

SORABELLA, Jean. Pilgrimage in Medieval Europe. *The Metropolitan Museum of Art* [online]. ©2000-2015 [cit. 2015-10-15]. Dostupné z: http://www.metmuseum.org/toah/hd/pilg/hd_pilg.htm

Strategie rozvoje cestovního ruchu pro oblast Podkrkonoší 2011-2020. ©2000-2015. *Sdružení Podzvičinsko* [online]. [cit. 2015-10-26]. Dostupné z: <http://www.podzvicinsko.cz/filemanager/files/file.php?file=60956>

Svatojacobská pouť do Santiaga de Compostela: ULTREIA. *ULTREIA: Svatojacobská pouť - cesta do Santiaga de Compostela a další poutě* [online]. ©2008-2015 [cit. 2015-10-15]. Dostupné z: http://www.ultreia.cz/svatojabuska_cesta/

Svatovavřínecká pouť přilákala na Sněžku stovky lidí. ©2015. *Magazín České noviny* [online]. [cit. 2015-10-25]. Dostupné z:

<http://magazin.ceskenoviny.cz/zpravy/svatovavrinecka-pout-prilakala-na-snezku-stovky-lidi/1246258>

The statistics about pilgrims who have arrived in Santiago. *Pilgrim's Office in Santiago de Compostela*. [online]. © 2014 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://peregrinossantiago.es/eng/pilgrims-office/statistics/>

Turistické regiony a oblasti. 2009. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-10-26]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xl/0207005>

VILLARRUBIA, Eleonore. Catholic Pilgrimage, a Spiritual Journey. *Catholicism: An online journal edited by the Slaves of the Immaculate Heart of Mary, Richmond N.H.* [online]. ©2004-2013 [cit. 2015-10-15]. Dostupné z: <http://catholicism.org/catholic-pilgrimage-a-spiritual-journey.html>

VUKONIČ, Boris. Religious Tourism: Economic Value or an Empty Box? *Zagreb international review of economics and business* [online]. 2009, (1): 11 [cit. 2015-10-15]. ISSN 1331-5609. Dostupné z: <http://hrcak.srce.hr/file/54551>

Židovská čtvrť v Třebíči – zapsána na seznam Unesco. *Kudy z nudy*. [online]. © 2015 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://www.kudyznudy.cz/Aktivity-akce/Aktivity/Zidovska-ctvrt-v-Trebici.aspx>

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Vítková Martina	Vorlech 3130, Dvůr Králové nad Labem	I1200138

TÉMA ČESKY:

Název práce: Poutní místa jako součást cestovního ruchu v Krkonoších a v Podkrkonoší

TÉMA ANGLICKY:

Thesis title: Pilgrimage Sites as part of Tourism in the Krkonoše and Podkrkonoší Regions

VEDOUCÍ PRÁCE:

Mgr. Michal Trousil, Ph.D. - KRCCR

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Cíl práce: Popsat historii a vznik poutnictví a na zkoumané lokalitě zjistit, do jaké míry jsou poutní místa součástí cestovního ruchu. Navrhnout doporučení ke zlepšení stávajícího stavu.

Osnova práce:

1. Úvod
2. Literární rešerše
3. Cíl práce a metodika zpracování
4. Teoretická východiska
- 4.1 Historie a vznik poutnictví
- 4.2 Náboženský cestovní ruch
5. Empirická část
- 5.1 Charakteristika oblasti Krkonoše a Podkrkonoší
- 5.2 Lokality významné z hlediska poutnictví
- 5.3 Průběh šetření a jeho výsledky
6. Shrnutí výsledků práce
7. Závěry a doporučení
8. Zdroje
9. Přílohy

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

DVOŘÁČEK, Petr. Posvátná místa země Koruny české, aneb, Putování k menhirům a pohanským svatyním, na posvátné hory a k léčivým pramenům, po stopách světců a zázračných uzdravení na prahu třetího tisíciletí po Kristu .. Olomouc: ANAG, 2011, 191 s. ISBN 978-80-7263-672-3.

Katolická poutní místa v Česku na počátku 21. století: podle konání poutě během kalendářního roku. 1. vyd. V Praze: Nakladatelství P3K, 2012, 1 mapa. ISBN 978-80-87343-10-4.

KOUTECKÁ, Helena. Stručný místopis mariánské úcty v Čechách a na Moravě. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010, 141 s. ISBN 978-80-7367-711-4.

Královéhradecký kraj: Církevní památky a poutní místa. Hradec Králové, 2005.

NORMAN, Alex. Spiritual tourism: travel and religious practice in western society. London: Continuum, 2011. x, 239 s. Continuum advances in religious studies. ISBN 978-1-4411-5044-8.

OHLER, Norbert. Náboženské poutě ve středověku a novověku. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002, 229 s. Kulturní historie. ISBN

80-702-1510-0.

TIMOTHY, Dallen J a OLSEN, Daniel. Tourism, religion, and spiritual journeys. New York: Routledge, 2005, xiv, 285 pages. ISBN 0415354455.

TROUSIL, Michal a Veronika JAŠÍKOVÁ. Úvod do tvorby odborných prací. Vyd. 2., rozš. Hradec Králové: Gaudemaus [i.e. Gaudeamus], 2015, 240 s. ISBN 978-80-7435-542-4.

Východočeský sborník historický 23. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, 2013, (23). ISSN 1213-1733.

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. Výkladový slovník cestovního ruchu. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.

Podpis studenta: Martina Pásková

Datum: 15. 10. 2015

Podpis vedoucího práce: Michal Jašík

Datum: 15. 10. 2015